

Briselē, 19.6.2020.
COM(2020) 252 final

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI UN EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI**

Ziņojums par 2019. gada Eiropas Parlamenta vēlēšanām

{SWD(2020) 113 final}

1. Ievads

Eiropas Parlamenta vēlēšanas ir viens no lielākajiem demokrātiskajiem procesiem pasaulē. 2019. gada maijā Eiropas Savienības pilsoņi tieši ievēlēja 751 Eiropas Parlamenta deputātu¹ no vairāk nekā 15 000 deputātu kandidātu un Eiropā tika reģistrēti vairāk nekā 250 miljoni balsojumu.

Rekordlielā vēlētāju aktivitāte 2019. gada Eiropas Parlamenta vēlēšanās ("vēlēšanas"), kas bija vislielākā 25 gadu laikā, liecina par mūsu demokrātijas spraigumu un ES pilsoņu atjaunoto iesaistīšanos ES nākotnes veidošanā, jo īpaši jauniešu vidū. Saskaņā ar pēcvēlēšanu aptaujas rezultātiem ES pilsoņi uzskata, ka viņu viedoklis Eiropas Savienībā tiek ņemts vērā vairāk nekā līdz šim². Tika sāktas Eiropas mēroga debates par dažādiem jautājumiem: ekonomiku, klimata pārmaiņām un cilvēktiesībām un demokrātiju³.

Šīs arī bija Eiropas Parlamenta vēlēšanas, kurās visplašāk izmantoti digitālie līdzekļi. Liela daļa ES pilsoņu izmanto internetu⁴, un tiešsaistes avotiem un sociālajiem plašsaziņas līdzekļiem ir arvien lielāka nozīme mūsu Eiropas demokrātiskajās debatēs, jo tie nodrošina politikas dalībniekiem vēl nebijušas iespējas paust viedokli un pilsoņiem arvien plašākas iespējas piedalīties debatēs.

Cambridge Analytica skandāls⁵ atklāja šīs attīstības tumšo pusi. Tā ietvaros kļuva zināms par iejaukšanos vēlēšanās, izmantojot tiešsaistes sociālos tīklus, lai maldinātu pilsoņus un

¹ 31. janvārī Apvienotā Karaliste izstājās no Eiropas Savienības, un Apvienotās Karalistes ievēlētie deputāti vairs nav Eiropas Parlamenta deputāti. Līdz ar to kopējais Eiropas Parlamenta deputātu skaits samazinājās no 751 līdz 705, un 46 no 73 deputātu vietām, kas atbrīvojās līdz ar Apvienotās Karalistes izstāšanos, tiks saglabātas rezervē jaunām valstīm, kuras pievienojas ES. Atlikušās 27 vietas tika sadalītas 14 ES valstu vidū (kas labāk atspoguļo līdzsvarotas proporcionalitātes principu): Francija (+5), Spānija (+5), Itālija (+3), Nīderlande (+3), Īrija (+2), Zviedrija (+1), Austrija (+1), Dānija (+1), Somija (+1), Slovākija (+1), Horvātija (+1), Igaunija (+1), Polija (+1) un Rumānija (+1). Šajā ziņojumā sniegtie dati ir koriģēti, lai atspoguļotu šīs izmaiņas.

² 56 % aptaujāto piekrīt, ka viņu viedoklis Eiropas Savienībā tiek ņemts vērā (vislabākais rādītājs kopš 2002. gada, kad šis jautājums tika uzdots pirmo reizi). Eiropas Parlaments, *The 2019 post-electoral survey*, 11. lpp., skatīt: <https://www.europarl.europa.eu/at-your-service/files/be-heard/eurobarometer/2019/post-election-survey-2019-complete-results/report/en-post-election-survey-2019-report.pdf>.

³ Pamatojoties uz vairāk nekā 11 000 ar vēlēšanām saistītu materiālu, ieskaitot plakātus, televīzijas reklāmas, sociālo plašsaziņas līdzekļu ierakstus un drukātus paziņojumus, kurus publicējušas 418 politiskās partijas vai kandidāti, kā arī 193 oficiāliem Facebook kontiem, Eiropas Vēlēšanu uzraudzības centrs noteica izplatītākos tematus, kas izmantoti vēlēšanu kampaņās, proti, "Eiropa" (15 % no visiem tematiem), kā arī "vērtības", "ekonomika", "sociālie jautājumi" un "vide". Skatīt Johansson, Bengt un Novelli, Edoardo, *2019 European elections campaign – Images, topics, media in the 28 Member States*, 2019. gada 9. jūlijs, <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/e6767a95-a386-11e9-9d01-01aa75ed71a1/language-en>.

⁴ Vairums ES pilsoņu izmanto internetu vismaz reizi nedēļā, un gandrīz puse (45 %) tagad to izmanto kā galveno informācijas avotu par valsts politikas jautājumiem, kā arī lai meklētu informāciju par ES. Eurobarometra standartaptauja Nr. 90 — *Media use in the European Union*, 2018. gada decembris, <https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/ResultDoc/download/DocumentKy/86432>.

⁵ Skandāls izcēlās 2018. gadā pēc ziņojumiem, kurus cita starpā sniedza konsultāciju uzņēmuma *Cambridge Analytica* bijušie darbinieki, proti, ka *Cambridge Analytica* pasūtījusi lietotni, kas tika nodrošināta Facebook lietotājiem, lai vāktu datus par tiem un to kontaktpersonu loku, un kas pēc tam turpmākajos gados tika izmantota, lai vērstos pie konkrētām mērķgrupām ar politiskiem vēstījumiem vairāku vēlēšanu kontekstā. Dati tika iegūti no ASV pilsoņiem, kā arī vairāku ES valstu pilsoņiem. Regulatori veica turpmākus pasākumus.

ietekmētu debates un vēlēšanu izvēli⁶, slēpjot un sagrozot svarīgu informāciju, piemēram, par paziņojumu izcelsmi un politisko mērķi, to avotiem un to finansējumu.

Personas datus var izmantot arī slepeni un nelikumīgi, lai vērstos pie pilsoņiem ar manipulējošu saturu. Informācija par uzvedību, kas iegūta, pamatojoties uz pilsoņu darbībām tiešsaistē, tika lietota, lai izmantotu tiešsaistes platformu sistēmu nepilnības nolūkā mākslīgi pastiprināt šādu saturu. Var tikt izmantotas citas tiešsaistes iejaukšanās metodes, ieskaitot kiberuzbrukumus un tradicionālo vēlēšanu aizsardzības pasākumu, piemēram, finansēšanas noteikumu, apiešanu.

Pirms vēlēšanām Komisija publicēja pasākumu kopumu ("vēlēšanu pasākumu kopums") ar mērķi risināt minētās problēmas, palīdzot nodrošināt brīvas un taisnīgas vēlēšanas. Minētais kopums veicināja visaptverošu pieeju un savstarpēju atbalstu kompetento iestāžu vidū, un to atbalstīja vēlēšanu tīklu izveide valsts un Eiropas līmenī. Tā pamatā bija ilgstošs darbs ar dalībvalstīm vēlēšanu kontekstā, un tajā izteikts aicinājums uzlabot politisko kampaņu pārredzamību, labāk paskaidrota datu aizsardzības prasību piemērošana vēlēšanu kontekstā, veicināta kompetento iestāžu veikta pārraudzība un aizsardzība pret kiberdraudiem, kā arī lielāka informētība un gatavība risināt tiešsaistes vides problēmas.⁷

Komisijas pamattiesību kolokvijs 2018. gada novembrī bija veltīts demokrātijai Eiropā. Šajā augsta līmeņa pasākumā tika noteiktas iespējas, kā veicināt brīvu, atklātu un veselīgu demokrātisku pārvaldību zemas vēlēšanu aktivitātes, populisma, dezinformācijas un izaicinājumu, ar ko saskaras pilsoniskā sabiedrība, laikmetā.⁸

Vēlēšanu pasākumu kopums kopā ar Komisijas iniciatīvām par dezinformāciju — ES prakses kodeksu dezinformācijas jomā⁹ un Rīcības plānu dezinformācijas apkarošanai¹⁰, kas ietver agrīnās brīdināšanas sistēmu un Eiropas Ārējās darbības dienesta (EĀDD) Stratēģiskās komunikācijas operatīvo grupu analītiskās un izpratnes vairošanas darbības, — palīdzēja nodrošināt vēlēšanu procesa integritāti un vēlēšanu uzticēšanos šim procesam, kura palielinājās.¹¹

Pamatojoties uz konstatējumiem Ziņojumā par 2014. gada Eiropas Parlamenta vēlēšanām¹² un iepriekšējās vēlēšanās gūtajām atziņām un izpildot 2017. gada ziņojumā par ES pilsonību

⁶ Piemēram, vēršoties pie noteiktām minoritātēm un neaizsargātām grupām (par to skatīt 2019. gada 10. oktobra Eiropas Parlamenta rezolūciju par ārvalstu iejaukšanos vēlēšanās un dezinformāciju dalībvalstu un Eiropas demokrātiskajos procesos (2019/2810(RSP)).

⁷ Pieņemts 2018. gada 12. septembrī, "Stāvoklis Savienībā 2018. gadā", https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/lv/IP_18_5681.

⁸ https://ec.europa.eu/info/events/annual-colloquium-fundamental-rights/2018-annual-colloquium-fundamental-rights-2018-nov-26_en.

⁹ https://ec.europa.eu/newsroom/dae/document.cfm?doc_id=54454.

¹⁰ Eiropas Komisijas un Savienības Augstās pārstāves ārlietās un drošības politikas jautājumos 2018. gada kopīgais dokuments, https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/action_plan_against_disinformation.pdf.

¹¹ Laikā no 2018. gada septembra līdz 2019. gada jūnijam 21 dalībvalstī uzlabojās pārliecība par brīvām un taisnīgām vēlēšanām. Lielākais pieaugums tika novērots Grieķijā (80 %, +18 pp), Lietuvā (78 %, +14 pp), Rumānijā (65 %, +14 pp) un Spānijā (77 %, +12 pp). Sīkāku informāciju skatīt šim paziņojumam pievienotā Komisijas dienestu darba dokumenta 4. iedaļā.

¹² https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/com_2015_206_en.pdf.

paustās saistības veicināt un uzlabot pilsoņu līdzdalību ES demokrātiskajā dzīvē¹³, Komisija īstenoja vairākas iniciatīvas, lai stiprinātu Eiropas dimensijas apziņu vēlēšanās un atbalstītu visu ES pilsoņu plašu līdzdalību. Tā sadarbojās ar citām ES iestādēm, kā arī ar politiskajām partijām, dalībvalstīm un citām iesaistītajām pusēm. Tā, reaģējot uz bažām, kuras pauda atsevišķi pilsoņi un ieinteresētās personas, arī sazinājās ar dalībvalstīm, lai nodrošinātu, ka vēlēšanu ietvaros tiek ievēroti ES tiesību akti un tiesības. Komisija arī pastiprināja uz Eiropas pilsoņiem vērsto komunikācijas centienus ar spēcīgu valsts un vietējo dimensiju, ciešā sadarbībā ar Eiropas Parlamentu.

Šajā ziņojumā ir sniegts pārskats par minētajiem elementiem¹⁴, pamatojoties uz:

- plašajām atbildēm, kas Komisijas aptaujā tika saņemtas no dalībvalstīm, Eiropas un valstu politiskajām partijām, valstu datu aizsardzības iestādēm un IT platformām¹⁵;
- saziņu ar dalībvalstīm jaunizveidotā Eiropas Parlamenta vēlēšanu sadarbības tīkla ietvaros un ar saistīto ekspertu grupu un
- Eurobarometra un citām aptaujām, cita starpā Eiropas Parlamenta publicēto pēcvēlēšanu aptauju, un attiecīgiem pētījumiem.

2. Dalība vēlēšanās

2019. gada vēlēšanās piedalījās 50,66 %¹⁶ ES balsstiesīgo pilsoņu. Šis rādītājs ir augstākais 25 gadu laikā un iezīmē vēlēšanu aktivitātes palielināšanos pirmo reizi kopš 1979. gada. Aktivitātes palielināšanās kopš 2014. gada vēlēšanām bijusi izteikta vairumā dalībvalstu, jo īpaši deviņās valstīs¹⁷. Astoņās dalībvalstīs¹⁸ tika konstatēts arī neliels samazinājums. Starp dalībvalstīm joprojām pastāv ievērojamas atšķirības vēlēšanu aktivitātes ziņā¹⁹.

Vēlēšanu aktivitātes līmeni paaugstināja gan Eiropas jaunie vēlētoji, gan pirmreizējie vēlētoji. Šajā grupā aktivitāte ievērojami palielinājās un pārsniedza aktivitātes pieaugumu citās vecuma grupās.²⁰ Jaunākajā vecuma kategorijā²¹ 42 % aptaujāto atbildēja, ka ir balsojuši, salīdzinājumā ar tikai 28 % 2014. gadā. Tas ir liels pieaugums. Palielinājums bija ievērojams arī vecuma grupā no 25 līdz 39 gadiem (no 35 % 2014. gadā līdz 47 %

¹³ http://ec.europa.eu/newsroom/document.cfm?doc_id=40723

¹⁴ Sākotnējais novērtējums, kas attiecas uz Rīcības plāna dezinformācijas apkarošanai īstenošanu, tika iesniegts 2019. gada jūnijā. Skatīt dokumentu JOIN(2019) 12 final, https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/joint_report_on_disinformation.pdf.

¹⁵ Kopumā uz aptaujas anketas jautājumiem atbildēja 26 dalībvalstis, 3 Eiropas politiskās partijas, 17 politiskās partijas no 7 dalībvalstīm un 4 IT platformas. Skatīt šim paziņojumam pievienotā Komisijas dienestu darba dokumenta pielikumu.

¹⁶ Bez Apvienotās Karalistes šis rādītājs palielinās līdz 52,4 %.

¹⁷ Polija, Rumānija, Spānija, Austrija, Ungārija, Vācija, Čehija, Dānija un Slovākija (no lielākā procentpunktu pieauguma līdz mazākajam).

¹⁸ Bulgārija, Portugāle, Beļģija, Īrija, Itālija, Luksemburga, Malta un Grieķija (no lielākā procentpunktu samazinājuma līdz mazākajam).

¹⁹ No 88 % Beļģijā (kur balsošana ir obligāta) līdz 23 % Slovākijā.

²⁰ Tādu jauniešu aktivitāte, kuri ir jaunāki par 25 gadiem, ir 42 % (+14 procentpunkti). Personām vecumā no 25 līdz 39 gadiem — 47 % (+12 procentpunkti). Minētie rādītāji ir mazāki par vēlēšanu aktivitāti vecuma grupā no 55 gadiem (54 %, +3 procentpunkti).

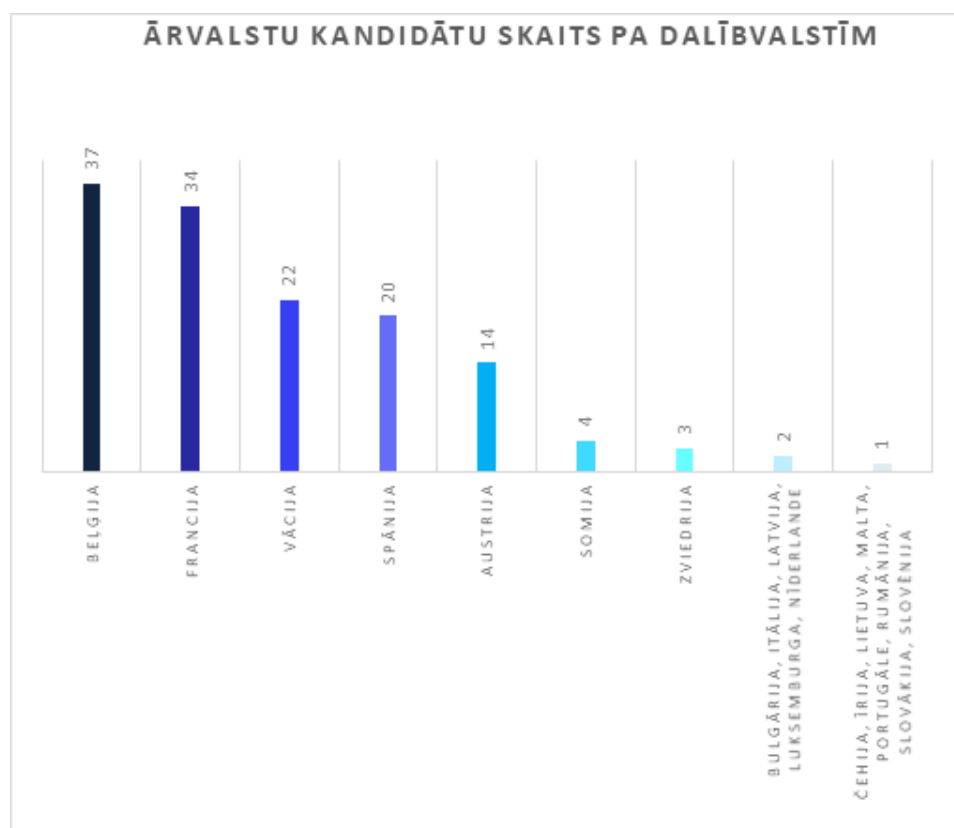
²¹ Vēlētoji vecumā no 18 līdz 24 gadiem visās dalībvalstīs, izņemot Grieķiju, kur minimālais vēlētoju vecums ir 17 gadi, un Austriju un Maltu, kur minimālais vēlētoju vecums ir 16 gadi.

2019. gadā). Tomēr gados vecāku vēlētāju aktivitāte joprojām pārsniedz gados jaunāku vēlētāju aktivitāti (52 % un 54 % attiecīgi 40–54 gadu un 55+ gadu vecuma grupā).²²

Jauno vēlētāju motivācija dalībai vēlēšanās ir tikpat svarīga kā aktivitāte. Viņus vieno spēcīga apziņa, ka balsošana ir pilsoņa pienākums (vairāk nekā 50 %²³), turklāt spēcīga motivācija bijusi arī bažas par klimata pārmaiņām (tā bija kopīga motivācija visās vecuma grupās), vēlme veicināt cilvēktiesības un demokrātiskās vērtības (šajā vecuma grupā tā bija lielāka motivācija nekā citām grupām), kā arī ekonomika²⁴.

Arvien lielāka pilsoņu grupa, kam ir tiesības balsot un kandidēt Eiropas Parlamenta vēlēšanās, ir “mobilie ES pilsoņi” — pilsoņi, kuri devušies dzīvot, strādāt vai mācīties uz citu dalībvalsti. Tiek lēsts, ka no vairāk nekā 17 miljoniem mobilo ES pilsoņu Eiropas Savienībā gandrīz 14 miljoni bija tiesīgi balsot (vairāk nekā 3 % no kopējā balsstiesīgo iedzīvotāju skaita) Eiropas Parlamenta vēlēšanās, kas rīkotas citā dalībvalstī.

ES tiesības mobilajiem ES pilsoņiem paredz tiešas tiesības balsot un kandidēt Eiropas Parlamenta vēlēšanās dzīvesvietas dalībvalstī, tomēr tiesības balsot un kandidēt valstspiederības dalībvalstī viņiem var piešķirt arī saskaņā ar attiecīgās valsts tiesību aktiem (pat ja viņi dzīvo ārvalstīs). Tādā gadījumā viņi tāpat kā visi pārējie pilsoņi drīkst balsot tikai vienu reizi, un līdz ar to viņiem jāizvēlas, vai viņi balsos dzīvesvietas vai valstspiederības dalībvalstī.

²² Eiropas Parlaments, *The 2019 post-electoral survey*, 22. lpp.

²³ Turpat, 49. lpp.

²⁴ Turpat, 57. lpp.

Savas vēlēšanu tiesības izmantoja salīdzinoši neliels mobilo ES pilsoņu skaits un parasti izcelsmes valstī. Pirms vēlēšanām pilsoņi norādīja, ka viņi dotu priekšroku izmantot savas ES tiesības un balsot par sarakstiem pastāvīgās dzīvesvietas valstī. Tomēr četras reizes vairāk cilvēku²⁵ reģistrējās balsošanai par valstspiederības valsts sarakstiem, ja bija tāda iespēja²⁶. Tas nozīmē, ka izvēles iespējas ir svarīgas, lai nodrošinātu augstu līdzdalību.

Kandidējošo mobilo ES pilsoņu skaits samazinājās no 170 kandidējošiem mobilajiem pilsoņiem 2014. gadā līdz 168²⁷ kandidātiem 2019. gadā (18 dalībvalstīs). Tika ievēlēti pieci kandidāti: trīs Francijā un divi Apvienotajā Karalistē.

Joprojām ir problēmas attiecībā uz mobilo ES pilsoņu līdzdalību, piemēram, saistībā ar reģistrāciju vēlēšanu sarakstā. Problēmas var rasties arī nepietiekamu attālinātās balsošanas iespēju un to pārvaldības dēļ²⁸, piemēram, pārāk vēlu nosūtītas administratīvās vēstules, apgrūtinātas procedūras balsošanai pa pastu, nepietiekams balsošanas kabīņu un darbinieku skaits konsulātos.

2019. gada vēlēšanās palielinājās sieviešu līdzdalība un pārstāvība salīdzinājumā ar iepriekšējām vēlēšanām. Dzimumu nelīdzsvarotība vēlēšanu aktivitātē samazinājās no 4 % 2014. gadā līdz 3 % 2019. gadā.²⁹ Palielinājās arī sieviešu skaits Eiropas Parlamentā — no 37 % līdz 39,4 %. Tomēr joprojām pastāv ievērojamas atšķirības starp dalībvalstīm un ir jāpārvar daudzas problēmas, lai nodrošinātu dzimumu paritāti. Tālāk redzamajā tabulā ir salīdzināts kandidējošo sieviešu īpatsvars un ievēlēto sieviešu īpatsvars.

Praktiski pasākumi mobilo ES pilsoņu atbalstam

Pirms vēlēšanām Komisija aicināja dalībvalstis apmainīties ar paraugpraksi, kā uzlabot mobilo ES pilsoņu piedalīšanos vēlēšanās, un sniedza atbalstu un informāciju par balsošanu un kandidēšanu, piemēram:

informāciju un norādījumus par balsošanas formalitātēm un termiņiem portālā “Tavs Eiropas padomdevējs”, par balsošanas formalitātēm un balsošanas metodēm — Eiropas Parlamenta vēlēšanu tīmekļa vietnēs un aktuālās lapās, kas sagatavotas kopā ar Eiropas Parlamentu, kā arī aicināja piedalīties vēlēšanās mērķtiecīgā kampaņā sociālajos plašsaziņas līdzekļos;

izvēli pilsoņiem. Dalībvalstis pirms vēlēšanām apmainījās ar pieredzi par balsošanas metodēm augsta līmeņa pasākumā par līdzdalību un demokrātijas jautājumiem (2018. gada aprīlī);

atbalstu projektiem programmas “Tiesības, vienlīdzība un pilsonība” ietvaros.

²⁵ Pamatojoties uz saņemtajiem datiem, aptuveni 5,5 miljoni salīdzinājumā ar 1,3 miljoniem. Sīkāku informāciju skatīt šim paziņojumam pievienotā Komisijas dienestu darba dokumenta 2.2.1. iedaļā.

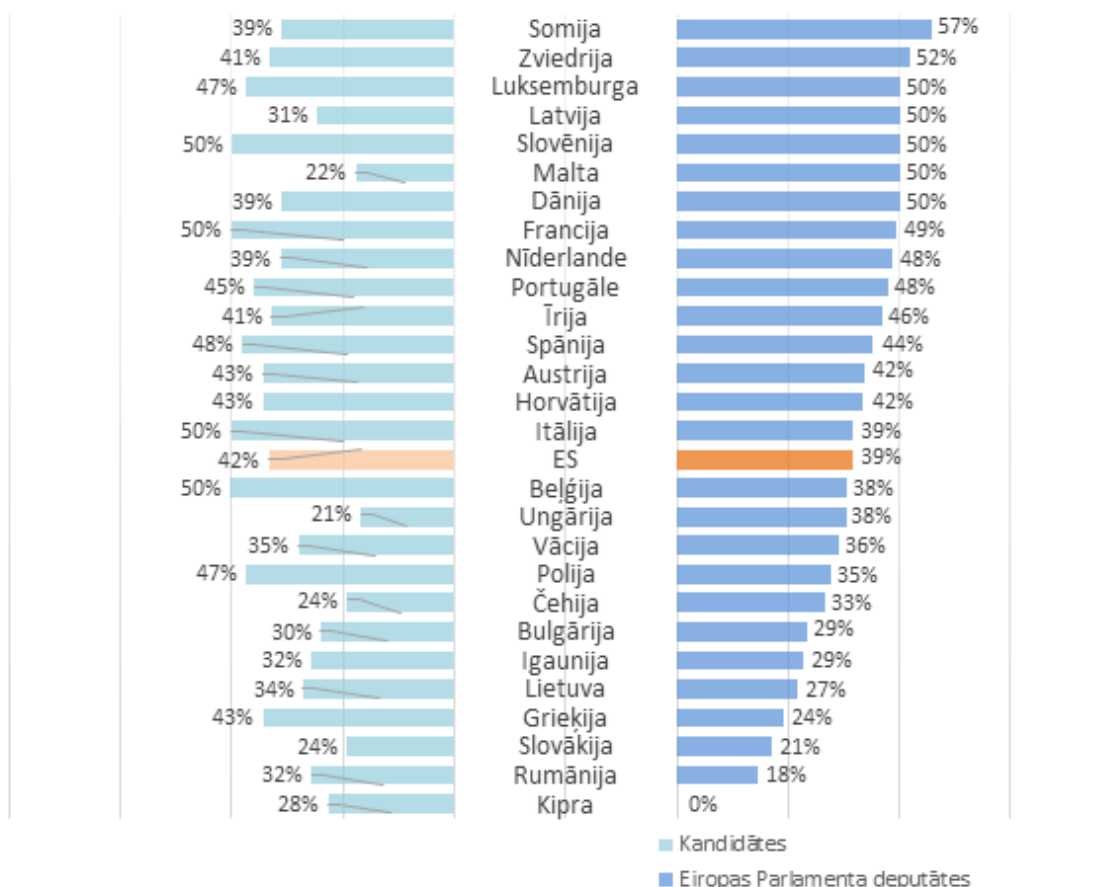
²⁶ Dažas dalībvalstis ierobežo tiesības balsot valstspiederīgajiem, kuri dzīvo ārpus to teritorijas, arī citās dalībvalstīs. Šāda tiesību balsot zaudēšana, kas vēlēšanās, uz kurām neattiecas ES tiesības, piemēram, valsts parlamenta vēlēšanās, var būt vērtējama kā tiesību atņemšana, tiks sīkāk izvērtēta Komisijas 2020. gada ziņojumā par ES pilsonību, ko paredzēts publicēt šogad.

²⁷ 152, ja neskaita kandidātus Apvienotajā Karalistē.

²⁸ Skatīt pētījumu par attālinātās balsošanas izmantošanu, lai atbalstītu vēlēšanu aktivitāti daudzās grupās (2017.–2018. gads), https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/eu-citizenship/electoral-rights/studies_en.

²⁹ Dažas dalībvalstis ievērojami palielinājās sieviešu aktivitāte, piemēram, Somijā — no 38 % līdz 43,4 %.

KANDIDĀŠU UN EIROPAS PARLAMENTA DEPUTĀŠU SKAITA SALĪDZINĀJUMS

Daudzas dalībvalstis īstenoja pasākumus, lai uzlabotu sieviešu līdzdalību vēlēšanās. Tie cita starpā bija šādi: politiskajām partijām paredzētā valsts finansējuma piešķiršana sieviešu politiskās līdzdalības veicināšanai (piemēram, Īrijā), kvotu sistēmas kandidātu sarakstiem vai vispārējā pienākuma ieviešana politiskajām partijām izveidot dzimumlīdzsvarotus kandidātu sarakstus (piemēram, Rumānijā).

Etnisko minoritāšu pārstāvjiem iekļaušana kandidātu sarakstos, reģistrācija vēlēšanās vai citu vēlēšanu procedūru veikšana var būt sarežģītāka nekā citiem iedzīvotājiem. Vēlētājiem, kuri pieder pie noteiktām kopienām, piemēram, pie romu kopienas, ir lielāka iespējamība saskarties ar grūtībām piekļūt vēlētāju reģistrācijas procedūrām.

Tas daļēji skaidrojams ar to, ka šai iedzīvotāju grupai nav dokumentu, zināšanu par procedūras noteikumiem, kas jāievēro, lai balsotu (piemēram, kā iesniegt derīgu dzīvesvietas apliecinājumu), un netiek sniegts atbalsts administratīvajā procesā. Etnisko minoritāšu pārstāvji veido 5 % no Eiropas Parlamenta deputātiem un 10 % no visiem

iedzīvotājiem.³⁰

ES pilsoņi ar invaliditāti³¹ saskaras ar līdzīgām grūtībām, piedaloties vēlēšanās. Viņi arī saskaras ar papildu šķēršļiem tiesību izmantošanai, piemēram, nepietiekamas pieejamības ziņā. Visas ES dalībvalstis, kā arī ES, ir ratificējušas ANO Konvenciju par personu ar invaliditāti tiesībām (*UNCRPD*)³². Saskaņā ar nesen publicēto Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas ziņojumu tiek lēsts, ka 800 000 ES pilsoņu no 16 dalībvalstīm varētu būt atņemtas tiesības piedalīties vēlēšanās, jo valstu noteikumos un organizatoriskajos pasākumos nav pietiekami ņemtas vērā viņu konkrētās vajadzības.³³ Personas ar invaliditāti joprojām ir nepietiekami pārstāvētas ievēlēto Eiropas Parlamenta deputātu vidū.

Komisija sanāsmēs ar dalībvalstīm uzlabo informētību par personu ar invaliditāti tiesībām un pienākumiem *UNCRPD*.³⁴ Tā rīkoja īpaši veltītas diskusijas par šo jautājumu, demonstrēja pieejamas balsošanas iekārtas un kopumā atbalstīja labas prakses apmaiņu. ES arī finansē personu ar invaliditāti organizācijas ES līmenī, lai uzlabotu informētību un aizstāvētu to tiesības, un lai uzlabotu to dalīborganizāciju spējas.

Dalībvalstis īsteno dažādus praktiskus pasākumus, lai palīdzētu piedalīties dažādām pilsoņu grupām.³⁵ Komisija ir veicinājusi šādas prakses apmaiņu kopš 2014. gada vēlēšanām, cita starpā augsta līmeņa pasākumā par vēlēšanu jautājumiem 2018. gada aprīlī. Komisijas 2018. gada pamattiesību kolokvijā, kas veltīts demokrātijai Eiropā, notika plaša informācijas apmaiņa par praksi attiecībā uz plašas līdzdalības un pārstāvības veicināšanu kā nosacījumu iekļaujošai demokrātiskai sabiedrībai.³⁶

Praktiski pasākumi, kas veikti, lai sniegtu atbalstu pilsoņiem ar invaliditāti

Pārvietojamas urnas vēlēšanu personām ar invaliditāti (Bulgārija).

Mērķorientēts informatīvs materiāls, kas sagatavots vienkāršā valodā un Braila rakstā (videomateriāli, brošūras), lai sniegtu atbalstu īpašām grupām, dažādās valodās (Beļģija un Lietuva).

Autonoma elektroniskā balsošana personām ar redzes traucējumiem (Beļģija).

Pieejami vēlēšanu iecirkņi un vēlēšanu urnas aprūpes namos un iestādēs (Īrija).

Zemāks sliekšnis politisko partiju izveidei (Rumānija).

Vēlēšanu zīmes Braila rakstā (Slovākija).

Īpašs atbalsts deputātu kandidātiem ar invaliditāti, ieskaitot finansētu stažēšanos politiskajās partijās (Apvienotā Karaliste — Skotijas valdības projekts).

³⁰ ENAR vēlēšanu analīze — citas minoritātes jaunajā Eiropas Parlamentā (2019.–2025. gads), <https://www.enar-eu.org/ENAR-s-Election-Analysis-Ethnic-minorities-in-the-new-European-Parliament-2019>.

³¹ 15,1 % sieviešu un 12,9 % vīriešu vecumā no 15 līdz 64 gadiem norāda, ka viņiem ir grūtības veikt kādu pamatdarbību. Skatīt *Eurostat* datus, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/images/8/8c/Infographic_Disability_statistics_final.png.

³² *UNCRPD* garantē personām ar invaliditāti politiskās tiesības un iespēju tās izmantot vienlīdzīgi ar citiem, <https://www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities/article-29-participation-in-political-and-public-life.html>.

³³ Personu ar invaliditāti reālās tiesības balsot Eiropas Parlamenta vēlēšanās — 2019. gada marts, <https://www.eesc.europa.eu/sites/default/files/files/ge-02-19-153-lv-n.pdf>.

³⁴ Cita starpā augsta līmeņa grupā invaliditātes jautājumos, darba forumā par *UNCRPD* īstenošanu un ikgadējā Eiropas konferencē par Eiropas personu ar invaliditāti dienu.

³⁵ Daži piemēri minēti lappuses sānu joslās. Papildu informācija par prakses piemēriem ir pieejama Komisijas dienestu darba dokumentā, kas pievienots šim paziņojumam.

³⁶ https://ec.europa.eu/info/files/conclusions-colloquium-2018_en.

Dati par citu nepietiekami pārstāvētu grupu dalību vēlēšanās joprojām ir ierobežoti, un tos apkopo tikai dažas dalībvalstis.

Programmas “Tiesības, vienlīdzība un pilsonība” ietvaros Komisija atbalstīja nepietiekami pārstāvētu ES pilsoņu līdzdalību. No 2014. līdz 2020. gadam programma nodrošināja 20 miljonus euro, lai finansētu iniciatīvas ar mērķi veicināt un uzlabot to tiesību izmantošanu, kas izriet no Savienības pilsonības. Šie līdzekļi ietver pasākumu dotācijas 8,5 miljonu euro apmērā, kuru ietvaros finansējumu līdz šim saņēmuši vairāk nekā 20 projekti.³⁷ Tie cita starpā bija šādi projekti:

- instrumenti, kas veicina ES pilsoņu informētību par viņu politiskajām tiesībām piedalīties Eiropas Parlamenta vēlēšanās un par attiecīgajām procedūrām,³⁸
- labas prakses vadlīnijas dalībvalstu iestādēs, lai sniegtu atbalstu ES pilsoņiem balsstiesību izmantošanā,³⁹
- vairāku valodu rīki, kas nodrošina informāciju par politiskajām programmām, kuras vēlēšanu kampaņā atbalstījušas politiskās partijas⁴⁰, un
- mērķtiecīgas iniciatīvas, kas īstenotas, lai veicinātu nepietiekami pārstāvētu grupu līdzdalību.⁴¹

Programma “Eiropa pilsoņiem” atbalstījusi pasākumus, kuri attiecas uz pilsoņu līdzdalību visplašākajā nozīmē. Pilsētu sadraudzības projektos un pilsoniskās sabiedrības projektos tika risināts jautājums, kā sasniegt vēlētājus, cita starpā pirmreizējos vēlētājus vai vēlētājus, kuri dzīvo attālos reģionos.

Lai pirms vēlēšanām atbalstītu dalību vēlēšanās un dotu pilsoņiem iespēju pieņemt apzinātus lēmumus, Komisija ciešā sadarbībā ar Eiropas Parlamentu īstenoja informācijas un komunikācijas kampaņas⁴², cita starpā par to, ko dara ES, kā balsot un kā iesaistīties⁴³. Minētās kampaņas tika rīkotas proaktīvi un vairākās valodās, un tām bija izteikta vietējā dimensija.

No 2014. gada novembra līdz vēlēšanām Komisijas locekļi un Komisijas augstākā līmeņa ierēdņi piedalījās vairāk nekā 1730 pilsoņu dialogos visā Eiropā atklātu diskusiju veidā. Minētie dialogi palīdzēja pilsoņiem izprast, kā Eiropas politika attiecas uz viņiem, cenšoties sekmēt tiešu viedokļu apmaiņu ar augstākā līmeņa lēmumu pieņēmējiem Komisijā, kā arī iesaistīšanos Eiropas demokrātiskajos procesos kopumā.

³⁷ Saites uz finansētu projektu piemēriem ir pieejamas Komisijas dienestu darba dokumentā, kas pievienots šim paziņojumam.

³⁸ Skatīt, piemēram, <http://www.spaceu2019.eu/>.

³⁹ Skatīt, piemēram, <https://smp.eelga.gov.uk/migrant-workers/act-project/>.

⁴⁰ Skatīt, piemēram, <https://euandi2019.eu.eu/> un <https://yourvotematters.eu/en/>.

⁴¹ Skatīt, piemēram, http://www.diversitygroup.it/fwp_portfolio/migrant-political-participation/ un <https://www.lawcentres.org.uk/lcn-s-work/living-rights-project>.

⁴² Skatīt, piemēram, https://europa.eu/youreurope/citizens/residence/elections-abroad/european-elections/index_lv.htm un [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2018/623556/EPRS_ATA\(2018\)623556_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2018/623556/EPRS_ATA(2018)623556_EN.pdf).

⁴³ Pilsoņiem jāņem vērā dažādi valstu reģistrācijas termiņi un balsošanas metodes, tādēļ bija būtiski informēt mobilos ES pilsoņus par viņu vēlēšanu tiesībām.

Dalībvalstu iestādes, pilsoniskās sabiedrības organizācijas, faktu pārbaudītāji, privātās struktūras, ieskaitot platformas un citas ieinteresētās personas, tuvojoties vēlēšanām, iesaistījās vairākos informētības uzlabošanas pasākumos. Komisijas pārstāvniecības bieži vien palīdzēja koordinēt šos pasākumus, veidojot saikni starp vietējo un Eiropas līmeni.

Analīze un turpmākie pasākumi

Rekordlielā vēlētāju aktivitāte liecina par atjaunoto iesaistīšanos ES demokrātijā. Kopumā tā ievērojami palielinājās, taču ne visās dalībvalstīs un visās ES pilsoņu grupās vienādi. Komunikācijas pasākumi veicināja demokrātiskās līdzdalības dinamiku.

Dažām grupām **lielas pārmaiņas var panākt ar tādiem vienkāršiem praktiskiem pasākumiem** kā pielāgojumi vēlētājiem ar invaliditāti, atbalsts kopienu iniciatīvām vietējā līmenī, plašāks balsošanas metožu klāsts un darbs ar politiskajām partijām, lai veicinātu kandidēšanas iespējas nepietiekami pārstāvētiem pilsoņiem. Tomēr šādi praktiski pasākumi netiek plaši izmantoti.

Uz noteiktu grupu līdzdalību attiecināmo **rādītāju un savākto datu kvalitāte** ir ierobežota.

Pilsoņiem, ieskaitot jauniešus, ne vienmēr ir pieejami **pietiekami instrumenti aktīvai līdzdalībai**. Šis process sākas pirms minimālā vēlētāju vecuma sasniegšanas⁴⁴. Daudzi pilsoņi, kuri 2024. gada vēlēšanās balsos pirmo reizi, pašlaik iegūst pilna laika izglītību⁴⁵. Tāpēc ir svarīgi izstrādāt inovatīvas metodes, kas piemērotas dažādām vecuma grupām un vajadzībām, lai atbalstītu demokrātisko līdzdalību.

Gatavojoties 2024. gada vēlēšanām, ir jāturpina centieni **iesaistīt Eiropas demokrātijā visus pilsoņus** un **atbalstīt lielu vēlētāju aktivitāti ilgtermiņā**. Nedrīkst atstāt novārtā nevienu pilsoni, un līdzdalībai Eiropas Parlamenta vēlēšanās un to rezultātiem būtu jāatspoguļo Savienības iedzīvotāju intereses un daudzveidība.

Politikai, kas uzlabo informētību un sabiedrības iesaistīšanos Eiropas lēmumu pieņemšanā, ir liela nozīme pārliecības nodrošināšanā ES pilsoņiem, ka viņu viedoklis ir sadzirdēts un ka balsošana ir svarīga.

Šie būtiskie apsvērumi tiks ņemti vērā pārdomu procesā par Eiropas nākotni, un tiks veikti turpmāki pasākumi gaidāmā **Eiropas demokrātijas rīcības plāna** un citu iniciatīvu ietvaros.

Šādā kontekstā Komisija:

- turpinās darbu pie tā, lai nodrošinātu **piekļuvi precīzai informācijai** par Eiropas Savienību ar mērķi atbalstīt pilsoņu aktīvu iesaistīšanos Eiropas politiskajā dzīvē un viņu vēlēšanu tiesību īstenošanu. Lai sasniegtu visas grupas, tiks izmantotas inovatīvas pieejas, saziņa vairākās valodās un jauni informācijas kanāli, un tiks iesaistīti vietējie dalībnieki. Tiks

⁴⁴ Komisija no savas puses organizēja iniciatīvu "Atpakaļ uz skolu", kuras ietvaros vairākas ES amatpersonas dodas uz skolām vairākās dalībvalstīs, lai stāstītu par savu darbu un pieredzi ES un ieklausītos skolēnos. Tagad to papildina līdzīga iniciatīva "Atpakaļ uz universitāti".

⁴⁵ https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/flash/fl_375_en.pdf.

turpināta sadarbība ar Parlamentu un izvērtēta iespēja pastiprināt sadarbību ar citām ES iestādēm un attiecīgajām struktūrām. Visā Savienībā tiks rīkoti pilsoņu dialogi, kas pielāgoti vietējam valodu un kultūras kontekstam, lai stiprinātu saikni starp pilsoņu viedokli un ES politikas veidošanu, par jautājumiem, kuri ietekmē pilsoņu ikdienas dzīvi;

- veicinās paraugprakses un zināšanu apmaiņu starp dalībvalstīm un citām iesaistītajām struktūrām, lai atbalstītu **lielu vēlētāju aktivitāti**, cita starpā attiecībā uz vienkāršām un pieejamām balsošanas procedūrām. 2021. gadā Eiropas Parlamenta vēlēšanu sadarbības tīklā tiks rīkots īpašs seminārs par **balsošanas procedūrām**;
- atbalstīs **iekļaujošu un vienlīdzīgu līdzdalību** sadarbībā ar dalībvalstīm, parlamentiem, pilsonisko sabiedrību un citām ieinteresētajām personām, cita starpā veicinot paraugpraksi, informētības uzlabošanu un finansējuma izmantošanu⁴⁶. 2024. gada vēlēšanās īpaša uzmanība tiks pievērsta jauniešiem un vecāka gadagājuma cilvēkiem, sievietēm, mobilajiem ES pilsoņiem un personām ar invaliditāti⁴⁷. Saskaņā ar 2020. gada 5. martā publiskoto dzimumu līdztiesības stratēģiju⁴⁸ Komisija veicinās īpašus pasākumus, lai panāktu dzimumu pārstāvības līdzsvaru lēmumu pieņemšanā un politikā. Komisija 2020. gadā arī veltīs Eiropas Parlamenta vēlēšanu sadarbības tīkla un ekspertu grupas vēlēšanu jautājumos kopīgu sanākumi, lai izvērtētu iekļautību un līdztiesību demokrātiskā līdzdalībā;
- sadarbosies ar dalībvalstu iestādēm, izmantojot atbalstu, ko nodrošina akadēmiķu tīkls pilsoņu tiesību jomā, un apspriežoties ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām, lai uzlabotu **rādītājus un datu vākšanu**, pilnībā ievērojot pamattiesības un datu aizsardzības prasības;
- novērtēs praktiskos pasākumus, kuri vislabāk nodrošina **digitālo tehnoloģiju izmantojumu, lai veicinātu iekļaujošu vēlēšanu tiesību īstenošanu**, vienlaikus garantējot neatkarību un balsošanas konfidencialitāti, kā arī personas datu aizsardzību, cita starpā pamatojoties uz rezultātiem, kas iegūti pētījumā par attālinātās balsošanas risinājumiem⁴⁹, un projektiem, kas finansēti programmas “Tiesības, vienlīdzība un pilsonība” ietvaros;
- izpētīs, kā varētu veicināt **bērnu** iesaistīšanos Eiropas demokrātiskajā dzīvē, lai viņi turpinātu aktīvu demokrātisko līdzdalību kā ES pilsoņi, kad būs pieauguši. Tas varētu ietvert atbalstu bērnu līdzdalības mehānismiem vietējā un ES līmenī (piemēram, bērnu domēm un bērnu parlamentiem viņu valstīs);
- vairāk vēršīsies pie **bērniem un jauniešiem ar informēšanas pasākumiem**, cita starpā

⁴⁶ Tas ietver gaidāmo finansējumu programmai “Pilsonība, vienlīdzība, tiesības un vērtības”.

⁴⁷ Eiropas sociālo tiesību pīlāra 1. princips: “Ikvienam ir tiesības uz kvalitatīvu un iekļaujošu vispārīgo un profesionālo izglītību un mūžizglītību, lai varētu saglabāt un iegūt prasmes, kas ļauj pilnā mērā piedalīties sabiedrības dzīvē (...)”.

⁴⁸ https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality/gender-equality-strategy_lv.

⁴⁹ Skatīt Komisijas pētījumu par attālinātās balsošanas izmantošanu, lai atbalstītu vēlētāju aktivitāti (2017.–2018. gads), https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/eu-citizenship/electoral-rights/studies_en.

skolās⁵⁰;

- 2020. gada ziņojumā par ES pilsonību apsvērs **turpmākus pasākumus** ar mērķi veicināt un uzlabot pilsoņu līdzdalību Savienības demokrātiskajā dzīvē.

Dalībvalstis tiek aicinātas:

- sagatavot **ziņojumu par Eiropas Parlamenta vēlēšanu rīkošanu** savā valstī un minētajā ziņojumā iekļaut statistikas datus par dalību vēlēšanās, cita starpā par nepietiekami pārstāvētām grupām, lai nodrošinātu informāciju politikas veidotājiem visos līmeņos;
- izpētīt **iespējas, kuras piedāvā lielāku izvēli attiecībā uz to, kā un kad pilsoņi var balsot** (attālināta un iepriekšēja balsošana, kā arī citi pasākumi, kas palīdzētu reaģēt uz īpašām vajadzībām);
- turpināt **apmainīties ar prakses piemēriem** un veikt pasākumus, lai **uzlabotu informētību par vēlēšanu** tiesībām, kā arī plašāku, **iekļaujošu līdzdalību** Eiropas Parlamenta vēlēšanās un pārstāvību ievēlētajās struktūrās; un
- **apsvērt resursu apvienošanu** un citus dalībvalstu savstarpējā atbalsta veidus Eiropas Parlamenta vēlēšanu norises vadīšanai (piemēram, kopīgas pagaidu telpas, kurās izvietot balsošanas kabīnes, un vēlēšanu praktiskās norises īstenošanu vietās, kurās dzīvo daudz mobilo ES pilsoņu, ņemot vērā atšķirības valstu noteikumos, piemēram, attiecībā uz vēlēšanu reģistrācijas administratīvajiem termiņiem, un apmaiņu ar paraugpraksi par piemērotu atbalstu kursiem pilsonības iegūšanai).

Eiropas politiskās partijas, sadarbojoties ar valstu vēlētajiem, arī varētu aktīvāk rīkoties, lai veicinātu **iekļaujošu līdzdalību** vēlēšanās un precīzas informācijas izplatīšanu par Eiropas Savienību.

3. Eiropas dimensija un ES vēlēšanu tiesību izmantošana

3.1. ES vēlēšanu tiesības un vēlēšanu Eiropas dimensija

Eiropas Parlamenta vēlēšanas ir unikālas. Dalībvalstis, kurām katrai ir savas valsts mēroga kampaņas, saraksti un īpaši noteikumi un tradīcijas, veido kolektīvu rezultātu, kad ievēlētie Parlamenta deputāti pārstāv visus ES pilsoņus. ES tiesībās ir noteikti konkrēti kopīgi principi un procedūras, ieskaitot noteikumus, saskaņā ar kuriem mobilie ES pilsoņi var izmantot tiesības balsot un kandidēt Eiropas Parlamenta vēlēšanās dzīvesvietas valstī, noteikumus, kuri reglamentē Eiropas politiskās partijas un fondus, kā arī 1976. gada ES Vēlēšanu aktu⁵¹. Pārējie principi un procedūras izriet no dalībvalstu daudzveidīgajām un bagātajām

⁵⁰ Šajā kontekstā nozīmīgas ir tādas iniciatīvas kā "Atpakaļ uz skolu" vai "Atpakaļ uz universitāti", kuras atbalsta Komisija.

⁵¹ Ieskaitot noteikumus, kuri sniedz iespēju mobilajiem ES pilsoņiem izmantot tiesības balsot un kandidēt Eiropas Parlamenta vēlēšanās dzīvesvietas valstī, noteikumus, kuri reglamentē Eiropas politiskās partijas un fondus, kā arī 1976. gada ES Vēlēšanu aktu. Pārskatu par atbilstīgajiem un ES tiesību aktiem un citiem instrumentiem skatīt vietnē https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/eu-citizenship/electoral-rights_en#europeanparliamentalelections.

politiskajām tradīcijām. Piemēram, katra dalībvalsts rīko Eiropas Parlamenta vēlēšanas tajā nedēļas dienā, kurā parasti tiek rīkotas valsts vēlēšanas. Tas nozīmē, ka vēlēšanas norit četras dienas. Tomēr ES tiesību aktos ir aizliegts paziņot oficiālos rezultātus pirms pēdējā vēlēšanu iecirkņa slēgšanas⁵².

Eiropas Parlamenta vēlēšanu rezultāti tieši ietekmē pilsoņus. Lai pieņemtu uz informāciju balstītus politiskos lēmumus, viņiem jāzina, kas ir uz spēles Eiropas līmenī. Tomēr politiskajās debatēs un kampaņās bieži vien vairāk uzmanības tiek pievērsts nacionālajām un vietējām problēmām. Turpinot sekmēt Eiropas dimensiju vēlēšanās, tiek stiprināta saikne starp pilsoņiem un Eiropas iestādēm un līdz ar to arī Eiropas lēmumu pieņemšanas demokrātiskā leģitimitāte. Tas ir arī politiskās atbildības jautājums. Lai nodrošinātu politiku atbildību, pilsoņiem ir jāredz skaidra saikne starp kandidātu nacionālajām kampaņām un programmām un Eiropas politiku un politiskajām partijām, ar kurām viņi ir saistīti.

2015. gadā Parlaments izmantoja savas iniciatīvas tiesības, lai iesniegtu priekšlikumu⁵³ grozīt 1976. gada Vēlēšanu aktu⁵⁴. Padomē tika panākta vienošanās par ierobežotu skaitu noteikumu, ieskaitot obligāto minimālo sliekšni partijām un kriminālatbildības noteikšanu par daudzkārtēju balsošanu. Valstu apstiprināšanas procesu, kas izņēmuma kārtā nepieciešams, lai minētais akts stātos spēkā, nebija iespējams pabeigt līdz vēlēšanām: grozījumi nebija stājušies spēkā līdz 2019. gada vēlēšanām un joprojām nav pieņemti.

Pirms vēlēšanām Komisija arī veica konkrētus pasākumus, lai palielinātu vēlēšanu Eiropas dimensiju. 2017. gadā tika grozīti noteikumi par Eiropas politisko partiju un fondu finansēšanu, pamatojoties uz Komisijas priekšlikumu⁵⁵. Reformas mērķis bija uzlabot demokrātisko leģitimitāti un stiprināt izpildi, cita starpā attiecībā uz Eiropas vērtību ievērošanu. Vēl viens mērķis bija padarīt pārredzamākas saiknes starp Eiropas un valstu partijām. Eiropas partijām tagad jānodrošina, lai to logotips un programma tiktu norādīti visu ar tām saistīto valsts partiju tīmekļa vietnēs.⁵⁶ Dokumenta gatavošanas laikā nebija publicēta informācija par to, vai Eiropas politiskās partijas, kuras iesniegušas finansējuma pieteikumu, ir ievērojušas minētās prasības.⁵⁷ Pēc apspriešanās ar Iestādi Eiropas Parlamentam līdz 2021. gada 31. decembrim būtu jāpublicē ziņojums par regulu. Komisijai būtu jāiepazīstina ar savu ziņojumu 6 mēnešu laikā pēc minētā dokumenta publicēšanas.

⁵² 1976. gada Vēlēšanu akta 10. panta 2. punkts.

⁵³ Eiropas Parlamenta 2015. gada 11. novembra rezolūcija par Eiropas Savienības vēlēšanu likuma reformu (2015/2035(INL)) (OV C 366, 27.10.2017., 7.–18. lpp.).

⁵⁴ Deklarētais mērķis bija "palielināt demokrātisko un pārnacionālo dimensiju Eiropas Parlamenta vēlēšanās un Savienības lēmumu pieņemšanas procesa demokrātisko leģitimitāti, stiprināt Savienības pilsonības jēdzienu, uzlabot Eiropas Parlamenta darbību un Eiropas Savienības pārvaldi, vairojot Eiropas Parlamenta darba leģitimitāti, nostiprināt vēlēšanu vienlīdzības un vienlīdzīgu iespēju principus, uzlabot Eiropas Parlamenta vēlēšanu sistēmas efektivitāti un tuvināt Eiropas Parlamenta deputātus vēlētajiem, jo īpaši jaunajai paaudzei".

⁵⁵ Eiropas Komisijas priekšlikums Regulai, ar ko groza 2014. gada 22. oktobra Regulu (ES, Euratom) Nr. 1141/2014 par Eiropas politisko partiju un Eiropas politisko fondu statusu un finansēšanu (COM(2017) 481).

⁵⁶ Komisijas priekšlikumā arī bija ietverta prasība tās sastāvā ietilpstošo partiju tīmekļa vietnēs publicēt informāciju par dzimumu pārstāvību starp kandidātiem pēdējās Eiropas Parlamenta vēlēšanās.

⁵⁷ Eiropas Parlamenta un Padomes 2014. gada 22. oktobra Regula (ES, Euratom) Nr. 1141/2014 par Eiropas politisko partiju un Eiropas politisko fondu statusu un finansēšanu (OV L 317, 4.11.2014., 1.–27. lpp.).

2018. gadā Komisija izdeva Ieteikumu⁵⁸ par Eiropas Parlamenta 2019. gada vēlēšanu eiropēiskās būtības un efektīvas norises veicināšanu, kas bija paredzēts dalībvalstīm un politiskajām partijām. Ieteikumā Komisija aicināja par pamatu izmantot vadošo kandidātu sistēmu un īstenot pasākumus, lai veicinātu pārredzamību, visos attiecīgajos paziņojumos, ieskaitot kampaņas materiālus un vēlēšanu zīmes, uzlabojot saiknes pamanāmību starp valstu partijām un Eiropas politiskajām partijām, ar kurām valstu partijas ir saistītas.

Balstoties uz dalībvalstu, kā arī Eiropas un valstu politisko partiju sniegto informāciju, šādu pārredzamību joprojām iespējams uzlabot. Piemēram, dažas dalībvalstis⁵⁹ norāda, ka saskaņā ar to valsts noteikumiem nav atļauts norādīt Eiropas partijas logotipus valsts partiju vēlēšanu zīmēs. Arī gadījumos, kad tas ir iespējams, tikai dažas politiskās partijas norādīja, ka tās ir informētas par šo iespēju vai ir paredzējušas to izmantot⁶⁰.

Tomēr ir panākts zināms progress. Dažas politiskās partijas, cita starpā Francijā, Luksemburgā, Nīderlandē, Grieķijā un Īrijā, sniedza vēlētajiem informāciju par to piederību Eiropas partijām, un vairākas partijas īstenoja pasākumus, lai stimulētu vēlēšanu Eiropas dimensiju, izmantojot kampaņas materiālus un tīmekļa vietnes. Divas politiskās partijas⁶¹ bija pārstāvētas vairākās dalībvalstīs un kampaņā ietvēra viseiropas programmu. Viens Eiropas Parlamenta deputāts no šādas partijas tika ievēlēts no Vācijas saraksta⁶².

Kampaņas laikā attiecīgajos materiālos plaši tika minēta Eiropa un Eiropas mēroga jautājumi, piemēram “vērtības”, “ekonomika”, “sociālie jautājumi” un “vide”, un tas norāda uz jaunām, īpašām Eiropas politiskajām debatēm saistībā ar vēlēšanām⁶³.

3.2. Vēlēšanu tiesību uzraudzība un izpilde

ES vēlēšanu tiesību pilnīga īstenošana ir būtiska ES pilsoņa statusa izmantošanai. Dalībvalstis ir atbildīgas par to, lai nodrošinātu, ka tiek pareizi piemēroti kopīgie noteikumi un principi, kuri attiecas uz Eiropas Parlamenta vēlēšanām saskaņā ar ES tiesību aktiem. Komisija, kas rīkojas kā Līgumu sargātāja, attiecīgā gadījumā veic uzraudzību un īsteno pasākumus.

Pirms vēlēšanām Komisija veica dažādas darbības, lai nodrošinātu, ka tiek īstenotas ES tiesības, un novērstu iespējamās šķēršļus ES pilsoņu vēlēšanu tiesību izmantošanai. Komisija veidoja dialogu ar trim dalībvalstīm par mobilo ES pilsoņu tiesībām iestāties politiskajā partijā un par tiesībām nodibināt partiju. Tika īstenotas arī sarunas ar vairākām dalībvalstīm,

⁵⁸ Komisijas 2018. gada 14. februāra Ieteikums (ES) 2018/234 par Eiropas Parlamenta 2019. gada vēlēšanu eiropēiskās būtības un efektīvas norises veicināšanu (OV L 45, 17.2.2018., 40.–43. lpp.).

⁵⁹ Bulgārija, Čehija, Dānija, Vācija, Igaunija, Spānija, Horvātija, Latvija, Lietuva, Ungārija, Malta, Polija, Portugāle, Rumānija, Slovākija, Somija un Zviedrija.

⁶⁰ Sīkāku informāciju par šo aspektu skatiet šim paziņojumam pievienotā Komisijas dienestu darba dokumenta 3. iedaļā.

⁶¹ Volt un DiEM25.

⁶² Pārstāv Volt Deutschland. Partijai DiEM25 neizdevās iegūt deputātu vietas Eiropas Parlamenta vēlēšanās, taču to pārstāvošie kandidāti ir piedalījušies arī nacionālajās vēlēšanās Dānijā, Vācijā, Grieķijā, Spānijā, Francijā, Austrijā, Polijā un Portugālē, un tai ir deputāti Dānijas, Grieķijas, Polijas un Portugāles parlamentu sasaukumos.

⁶³ Šie temati arī tika minēti vairāk nekā 1700 pilsoņu dialogos, kas rīkoti visā Savienībā kopš iepriekšējām vēlēšanām. Johansson, Bengt un Novelli, Edoardo, “2019 European elections campaign – Images, topics, media in the 28 Member States”, 2019. gada 9. jūlijs, <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/e6767a95-a386-11e9-9d01-01aa75ed71a1/language-en>.

lai nodrošinātu informācijas apmaiņu noteikto piecu dienu laikā, lai kandidāti, kas diskvalificēti piederības dalībvalstī, nevarētu tikt ievēlēti citā dalībvalstī⁶⁴. Pēc minētajām sarunām vairākas dalībvalstis grozīja savus tiesību aktus.

Dialogā ar vienu dalībvalsti tika sekmīgi risināts jautājums par balsojuma aizklātuma aizsardzību, un sarunās ar citu dalībvalsti tika atrisināts jautājums par to, lai cilvēkiem, kuriem nav noteiktas dzīvesvietas, nodrošinātu iespēju izmantot vēlēšanu tiesības.

Pirms vēlēšanām un uzreiz pēc tām daudzi ES pilsoņi sazinājās ar Komisiju, lai paustu bažas par vēlēšanām. Izplatītākie pilsoņu jautājumi bija šādi:

- tas, ka nav bijusi iespēja balsot attālināti (pa pastu, uz pilnvaras pamata vai tiešsaistē) vai klātienē ārpus izcelsmes valsts (konsulātos, vēstniecībās un īpaši izveidotos vēlēšanu iecirkņos), vai, ja šāda iespēja bijusi nodrošināta, bijuši administratīvi sarežģījumi, kavēšanās vai citas problēmas;
- bijusi kavēšanās vai sarežģījumi valsts reģistrācijas procedūru ietvaros⁶⁵.

Komisija par minētajiem jautājumiem apspriedās ar attiecīgajām valstīm.

3.3. Daudzkārtējas balsošanas novēršana

Komisija ar ekspertu grupas vēlēšanu jautājumos starpniecību sniedza dalībvalstīm atbalstu noteiktu ES tiesību aktu prasību īstenošanā saistībā ar mobilo ES pilsoņu vēlēšanu tiesībām⁶⁶. Saziņa attiecās uz piemērojamām formalitātēm, cita starpā attiecīgajiem reģistrācijas termiņiem un praksi līdzdalības atbalstam.

Informācijas apmaiņa arī ietvēra pasākumus, kas paredzēti, lai novērstu mobilo ES pilsoņu daudzkārtēju balsošanu. Saskaņā ar attiecīgajiem ES noteikumiem dalībvalstis apmainījās ar informāciju par vēlētajiem, kuri ir mobilie pilsoņi un kuri reģistrējušies un paiduši nodomu balsot Eiropas Parlamenta vēlēšanās savā dzīvesvietas valstī, lai varētu viņus svītrot no vēlētajū sarakstiem saistībā ar vēlēšanām viņu izcelsmes valstī. Lai atbalstītu dalībvalstu centienus, Komisija nodrošināja rīku šīs informācijas drošai un prasībām atbilstošai apmaiņai un veicināja svarīgas informācijas, cita starpā par vēlēšanu termiņiem, apmaiņu dalībvalstu starpā. No 2019. gada februārim līdz maijam dalībvalstis veica datu apmaiņu par vairāk nekā 1,2 miljoniem vēlētajū un 114 parlamenta deputātu kandidātiem. Ciešā sadarbība starp dalībvalstīm ļāva noteikt aptuveni 214 000 daudzkārtējas pilsoņu reģistrācijas gadījumu⁶⁷. Komisijai netika ziņots par daudzkārtējas balsošanas gadījumiem vēlēšanās.

Šis process tika īstenots efektīvāk un drošāk nekā iepriekšējās vēlēšanās. Tomēr dalībvalstis uzsvēra, ka atšķirības piemērojamajās valstu procedūrās radīja problēmas, cita starpā

⁶⁴ Saskaņā ar Direktīvu 93/109/EK, ar ko nosaka sīki izstrādātu kārtību balsstiesību un tiesību kandidēt Eiropas Parlamenta vēlēšanās izmantošanai Savienības pilsoņiem, kas dzīvo dalībvalstī, kuras pilsoņi tie nav.

⁶⁵ Tas attiecās uz Eiropas Savienības pilsoņiem, kuri mēģinājuši nokārtot formalitātes, kas paredzētas viņu valstspiederības valstī, cita starpā, balsojot ārpus konkrētās valsts, un kuri mēģinājuši nokārtot formalitātes, kas paredzētas viņu dzīvesvietas valstī.

⁶⁶ <https://ec.europa.eu/transparency/regexpert/index.cfm?do=groupDetail.groupDetail&groupID=617>.

⁶⁷ Skatīt šim paziņojumam pievienotā Komisijas dienestu darba dokumenta 3.2. iedaļu.

saistībā ar nosūtīto datu kvalitāti.⁶⁸ Problēmas radīja arī atšķirīgie piemērojamie reģistrācijas un reģistrācijas atcelšanas termiņi, kā arī reģistrācijas un reģistrācijas atcelšanas ietekme uz pilsoņu iespējām balsot citās nacionālajās vēlēšanās.

3.4. Citas darbības

Pilsoņi kopumā ir pārliecināti, ka viņu valsts ir veikusi nepieciešamos pasākumus, lai nodrošinātu brīvas un taisnīgas vēlēšanas⁶⁹. Vēlēšanu novērošana ir svarīga, lai nodrošinātu vēlēšanu tiesību ievērošanu, dotu pilsoņiem iespēju piedalīties, kā arī kopumā stiprinātu sabiedrības uzticību vēlēšanu procesiem. Dalībvalstīm šajā jomā ir dažādas pieejas. Pirms un pēc vēlēšanām ar Eiropas Parlamenta vēlēšanu sadarbības tīkla starpniecību notika apspriešana un paraugprakses apmaiņa, cita starpā ar novērotājorganizācijām⁷⁰.

Analīze un turpmākie pasākumi

Vairāk jādara, lai stiprinātu Eiropas Parlamenta vēlēšanu Eiropas dimensijas nozīmi. Lai gan ir panākts zināms progress un Eiropas politiskā dimensija pakāpeniski attīstās arvien lielākā Eiropas demokrātiskajā telpā, ir vajadzīgi pasākumi tās saglabāšanai un stiprināšanai. Šajā ziņā būtiska loma ir dalībvalstīm un valstu politiskajām partijām. Vēl vairāk jāveicina un jāatbalsta **Eiropas un valstu politiskā līmeņa sakaru pārredzamība**, cita starpā valstu tiesību aktos. Politiskajām partijām ir īpašs pienākums attiecībā uz redzamības nodrošināšanu sakariem starp valstu un Eiropas politiskajām partijām un Eiropas mēroga jautājumiem piešķirto nozīmi.

Pirms vēlēšanām Komisija cieši sadarbojās ar dalībvalstīm, lai nodrošinātu piemērojamo ES tiesību īstenošanu 2019. gada maija vēlēšanās. Šī sadarbība bija ļoti efektīva un tiks turpināta attiecībā uz 2024. gada vēlēšanām. Tās ietvaros kļuva zināmas jomas, kurās varētu uzlabot ES noteikumus un kurās varētu būt lietderīga lielāka konverģence starp valstu sistēmām, lai veicinātu efektīvu vēlēšanu norisi, koordināciju dalībvalstu iestāžu starpā un kampaņu īstenošanu Eiropas līmenī. Piemēram, varētu ciešāk saskaņot valstu noteiktos kampaņu un vēlēšanu periodus.

Viens no sešiem Urzulas fon der Leienas vadītās Komisijas pamatuzstādījumiem ir **jauns impulss Eiropas demokrātijai**. Tas paredz vēlēšanu Eiropas dimensijas veicināšanu un saiknes uzlabošanu starp pilsoņiem un Eiropas lēmumu pieņemšanu, pēc iespējas labāk izmantojot atbilstošus valodu un kultūras instrumentus. ES pilsoņiem būs vairāk jāiesaistās lēmumu pieņemšanas procesā, lielākas iespējas paust viedokli un vadoša un aktīva loma Eiropas prioritāšu un mērķu vērēna noteikšanā.

⁶⁸ Tādu vēlēšanu pārrobežu identifikācija, kuri ir mobilie ES pilsoņi, ir iespējama tikai tad, ja dažādām valsts pārvaldes iestādēm ir saderīgi identifikācijas dati. https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/soteu2018-data-protection-law-electoral-guidance-638_en.pdf.

⁶⁹ Cita starpā, lai novērstu nelikumīgas un krāpnieciskas darbības vēlēšanu laikā. Skatīt Eurobarometra īpašo aptauju Nr. 477 "Demokrātija un vēlēšanas", 14. lpp.

⁷⁰ Cita starpā Demokrātisku iestāžu un cilvēktiesību biroja un *Election-Watch.EU* iesaistīšanās, kas iesniedza pašiniciatīvas ziņojumu par vēlēšanām, skatīt vietni <https://www.wahlbeobachtung.org/en/european-parliament-elections-2019-election-watch-eu-eam-final-report-with-16-recommendations>.

Viens no virzieniem konferencē par Eiropas nākotni būs saistīts ar jautājumiem, kas attiecas uz demokrātiskiem procesiem un institucionāliem jautājumiem, jo īpaši uz vadošo kandidātu sistēmu Eiropas Komisijas priekšsēdētāja ievēlēšanā un transnacionāliem sarakstiem Eiropas Parlamenta vēlēšanās. Konferencē būtu jāiesniedz likumdošanas vai citi priekšlikumi par šo tematu. Komisija veiks turpmākus pasākumus attiecībā uz šiem priekšlikumiem, ja tā būs kompetenta rīkoties jautājumos, par kuriem panākta vienošanās konferencē, un ir gatava iesaistīties kā godīga starpniece starp Eiropas Parlamentu un Padomi. Piemēram, Komisija var darīt pieejamas juridiskās un institucionālās zināšanas, vēlēšanu procesu izpēti un ieskatu starpiestāžu attiecībās⁷¹.

Jau laikus pirms 2024. gada vēlēšanām Komisija arī iepazīstinās ar priekšlikumiem, lai **stiprinātu noteikumus, kuri attiecas uz Eiropas politiskajām partijām un fondiem**, cita starpā precizējot to finansējumu. Šajā kontekstā Komisija apspriedīsies ar Eiropas politiskajām partijām, ieskaitot Eiropas politisko partiju un Eiropas politisko fondu iestādi, un sazināsies ar Eiropas Parlamentu. Tā arī izskatīs iespēju uzticēt Eiropas politisko partiju un Eiropas politisko fondu iestādei papildu uzdevumus.

Komisija ir apņēmusies atbalstīt centienus uzlabot vēlēšanu Eiropas dimensiju. **Tā apsvērs īpašus pasākumus, cita starpā lai:**

- **veicinātu izpratni** par vēlēšanu **Eiropas dimensiju**, cenšoties iesaistīt pilsoņus;
- **stiprinātu partnerību** starp Eiropas Komisiju un Eiropas Parlamentu, gatavojoties 2024. gada vēlēšanām, un sadarbotos, lai izstrādātu iespējas stiprināt Eiropas dimensiju nākamajās vēlēšanās;
- **atbalstītu skaidrākas norādes par saistību** starp Eiropas politiskajām partijām un valstu partijām. Šis atbalsts ietvers darbību finansēšanu. Komisija ieklaus arī debašu veicināšanu par šo jautājumu ar attiecīgajām struktūrām, piemēram, Eiropas lietu komiteju konferenci un Eiropas Parlamenta vēlēšanu sadarbības tīklu;
- **veicinātu informētības uzlabošanu un dinamisku vēlēšanu jomā**, cita starpā attiecībā uz vakaru pēc vēlēšanām, un apspriestu konkrētus pasākumus saistībā ar rezultātu drošu nosūtīšanu Eiropas Parlamenta vēlēšanu sadarbības tīkla ietvaros;
- aicinātu dalībvalstis **vēl vairāk savā starpā saskaņot vēlēšanu periodu**, ieskaitot kampaņu periodu un citus attiecīgos periodus, lai stiprinātu visās dalībvalstīs panākto dinamisku attiecībā uz vēlēšanām un uzlabotu noteikuma par pirmsvēlēšanu klusuma periodu un citu kampaņu īstenošanas noteikumu efektivitāti.

Cieši sadarbojoties ar dalībvalstu iestādēm gan Eiropas Parlamenta vēlēšanu sadarbības tīkla, gan ekspertu grupas vēlēšanu jautājumos ietvaros un sazinoties ar citām starptautiskām organizācijām un ieinteresētajām personām, **Komisija:**

⁷¹ Skatīt Komisijas paziņojumu Eiropas Parlamentam un Padomei attiecībā uz konferences par Eiropas nākotni veidošanu, 22.1.2020., COM(2020) 27 final. Konferencē cita starpā tiks pievērsta uzmanība vadošo kandidātu sistēmas uzlabošanai un transnacionālo sarakstu jautājumam.

- nākamajā ziņojumā par ES pilsonību, kuru paredzēts publicēt 2020. gadā, izvērtēs pievienoto vērtību, ko nodrošina **palīdzības dienests** ES pilsoņu **vēlēšanu tiesību īstenošanas atbalstam**, kas pieejams gan ES pilsoņiem (ieskaitot mobilos ES pilsoņus), gan attiecīgajām iestādēm pirms vēlēšanām un vēlēšanu laikā;
- veicinās mobilo ES pilsoņu ES vēlēšanu tiesību īstenošanu un sekmēs papildu **aizsardzības pasākumus, kas paredzēti, lai novērstu daudzkārtēju balsošanu**. Cita starpā tiks pārskatīts esošais regulējums, kas reglamentē mobilo ES pilsoņu vēlēšanu tiesības, arī attiecībā uz datu apmaiņu, veicināta labāka koordinācija dalībvalstu starpā saistībā ar valstu vēlēšanu sarakstu sagatavošanu (ieskaitot dažādus valstu noteikumus par grafikiem, identifikācijas prasībām un kvalifikācijas kritērijiem) un uzlabota pilsoņu informētība par to, ka daudzkārtēja balsošana ir aizliegta;
- atbalstīs paraugprakses apmaiņu par **vēlēšanu novērošanu**, cita starpā pilsoņu tiešas iesaistīšanas veidiem. Eiropas Parlamenta vēlēšanu sadarbības tīkla ietvaros turpināsies tiešu saziņas kanālu starp dalībvalstu iestādēm un attiecīgajām novērotājorganizācijām veicināšana.

4. Cīņa ar dezinformāciju un vēlēšanu procesa integritātes un noturības aizsardzība

2019. gada vēlēšanas raksturo līdz šim plašākais digitālo līdzekļu izmantojums kampaņu ietvaros. Gandrīz puse ES pilsoņu tagad izmanto tiešsaistes ziņas kā galveno informācijas avotu par valsts un Eiropas politiku. Arī sociālie plašsaziņas līdzekļi politiķiem ir nozīmīgs rīks saziņai ar vēlētajiem, bet kampaņu grupas ar to palīdzību organizē atbalstītājus.

Tiešsaistes komunikācijas ātrums, vieglums un ietekme, kā arī iespējas, kuras nodrošinājušas tiešsaistes sociālās platformas politisko reklāmu un paziņojumu mērķtiecīgai nosūtīšanai personām, rada jaunus izaicinājumus. Vairums ES pilsoņu piekrīt, ka tiešsaistes sociālie tīkli ir mūsdienīgs veids, kā sekot jaunumiem politikā, taču viņi arī uzskata, ka tiešsaistē pieejamā politiskā informācija nav uzticama⁷². Vēlēšanas Eiropā un visā pasaulē ir

kļuvušas par mērķi ļaunprātīgu spēku (gan valsts, gan nevalstisku) manipulācijas mēģinājumiem, kuri cenšas izmantot digitālās vides sniegtās iespējas⁷³.

Iejaukšanās vēlēšanās var izpausties dažādi, un tās pamatā var būt vēlme ietekmēt vēlēšanu izvēli, samazināt aktivitāti, graut sabiedrības pārliecību par demokrātiju vai gūt finansiālu labumu. Nelikumīgi ziedojumi, kiberuzbrukumi, dezinformācija, nepatiesa informācija,

⁷² Eurobarometra standartaptauja Nr. 90 — *Media use in the European Union*, 2018. gada decembris.

⁷³ Skatīt, piemēram, A. Dawson un M. Innes "How Russia's Internet Research Agency Built its Disinformation Campaign", *The Political Quarterly*, 90. sējums, Nr. 2, 2019. gada aprīlis–jūnijs. Pārskatu par gadījumiem, kad tehnoloģija izmantota manipulēšanai, skatīt, piemēram, vietnē <https://comprop.oii.ox.ac.uk/research/cybertroops2019/>.

maldinošas tiešsaistē veiktas darbības, manipulatīvi un konfrontējoši vēstījumi⁷⁴, viltošana, faktu sagrozīšana, krāpniecība, personas datu ļaunprātīga izmantošana un nelikumīga individualizēta adresācija tiek izmantoti, lai apietu vēlēšanu un citus noteikumus, kuri ir nozīmīgi vēlēšanu kontekstā, un mazinātu to ietekmi, sagrozītu demokrātiskos rezultātus un mazinātu uzticību iestādēm. Iejaukšanās vēlēšanās var būt hibrīdietekmēšanas instruments, kuru ārējie spēki izmanto, lai mudinātu pilsoņus neinteresēties par politiku, šķeltu un destabilizētu Savienību un grautu uzticēšanos ES iestādēm, veicinot neapmierinātību un neuzticību. Tā var būt arī organizētās noziedzības instruments⁷⁵.

Daži spēki jo īpaši vēlas graut uzticēšanos Eiropas Savienībai kā ES pamatvērtību, cita starpā demokrātijas un visu pilsoņu līdztiesības (piemēram, dzimumu līdztiesības un noteiktu grupu aizsardzības) garantam. Naidīgu izteikumu un citu aizskaršanas veidu mērķis ir samazināt demokrātisko debašu un pilsoniskās līdzdalības telpu⁷⁶.

Rīcības plāns dezinformācijas apkarošanai⁷⁷ un Komisijas vēlēšanu pasākumu kopums⁷⁸ nodrošina instrumentu kopumu šo problēmu risināšanai, turpinot tādu noteikumu uzraudzību un izpildi, kuri saistīti ar tiešsaistes darbībām, kas ir būtiskas vēlēšanu kontekstā, un apvienojot visas attiecīgās struktūras dalībvalstīs un ES iestādēs. ES iestādes un dalībvalstis intensīvi strādāja, lai īstenotu šīs iniciatīvas pirms vēlēšanām.

Kompetentās dalībvalstu iestādes, pilsoniskās sabiedrības organizācijas, žurnālisti, faktu pārbaudītāji, platformas un citas ieinteresētās personas apvienoja spēkus, lai atbalstītu vēlēšanu noturību.

Komisija īpaši risināja dezinformācijas gadījumus, kuri ietekmē ES, cita starpā ar mērķtiecīgiem komunikācijas pasākumiem, gan atspēkojot nepatiesus apgalvojumus, gan uzlabojot sabiedrības informētību par dezinformācijas problēmām un riskiem.

Tie bija svarīgi pasākumi, kas īstenoti, lai efektīvāk izvairītos no uzbrukumiem un vēlēšanu manipulācijām, kā arī atmaskotu dezinformāciju un citu nelikumīgu iejaukšanos demokrātiskajās debatēs.

⁷⁴ Pārskatu par šādiem vēstījumiem skatīt, piemēram, vietnē https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/work/2018_02_geog_discontent.pdf. Uz uzvedību balstītas pieejas aprakstu saistībā ar informācijas ietekmi uz politisko lēmumu pieņemšanu skatīt vietnē <http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC117161/understanding-our-political-nature.pdf>.

⁷⁵ Skatīt, piemēram, Eiropas Izcilības centra hibrīddraudu novēršanai pētījumu par kiberiejaukšanos, lai manipulētu ar vēlēšanām, <https://www.hybridcoe.fi/wp-content/uploads/2018/10/Strategic-Analysis-2018-8-Past.pdf>.

⁷⁶ Arī vēršoties pret noteiktu grupu žurnālistiem.

⁷⁷ Rīcības plāns balstās uz Komisijas 2018. gada aprīļa Paziņojumu par vēršanos pret dezinformāciju tiešsaistē. <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/communication-tackling-online-disinformation-european-approach>

⁷⁸ Pieņemts 2018. gada 12. septembrī, "Stāvoklis Savienībā 2018. gadā". https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_18_5681.

Kā norādīts 2019. gada jūnija Ziņojumā par Rīcības plāna dezinformācijas apkarošanai īstenošanu, Krievija joprojām pastāvīgi figurē šajā jomā. Kremli atbalstošas ziņas, kas bieži vien balstītas oficiālajos Krievijas valsts avotos, bijušas nozīmīgs dezinformācijas avots, ko dokumentējusi EĀDD Austrumu Stratēģiskās komunikācijas operatīvā grupa⁷⁹. Citi spēki arvien vairāk izmanto līdzīgu taktiku, padarot neskaidrākas robežas starp ārvalstu un pašmāju manipulācijām un apgrūtinot avota noteikšanu. Piemēram, tika konstatēti centieni samazināt vēlēšanu aktivitāti, izmantojot uzbrukumus valdību tīmekļa vietnēm, un izplatīt ietekmējošu saturu⁸⁰.

Minētās manipulatīvās darbības atkārtoti bija vērstas uz politiski sensitīvām tēmām un ES auditoriju pirms vēlēšanām, taču pagaidām nav konstatētas liela mēroga slēptas iejaukšanās darbības 2019. gada vēlēšanās.

Iejaukšanās vēlēšanās vienā dalībvalstī ietekmē ES kopumā. Ir nepieciešami papildu pasākumi, lai novērstu gan iejaukšanos, gan ietekmējošas darbības, kas vērstas uz vēlēšanām un demokrātiskajām debatēm.

4.1. Jauna sadarbība

Ar vēlēšanām saistītās problēmas ir sarežģītas un transversālas. Neviena valsts vai valsts iestāde nevar tās patstāvīgi risināt atbilstošā līmenī. Tāpēc vēlēšanu pasākumu kopuma galvenais ieteikums ir dalībvalstīm izveidot tādu **kompetento iestāžu valsts vēlēšanu tīklus**, kuras ir atbildīgas par to, lai tiktu uzraudzīti un izpildīti noteikumi, kas saistīti ar tiešsaistes darbībām, kuras ir būtiskas vēlēšanu kontekstā. Tās cita starpā ir vēlēšanu komisijas, datu aizsardzības iestādes, kiberdrošības iestādes, plašsaziņas līdzekļu regulatori un attiecīgos gadījumos citas iestādes. Visas dalībvalstis izveidoja šādus tīklus, izmantojot dažādas

Prakses piemēri, kas minēti Eiropas Parlamenta vēlēšanu sadarbības tīklā

Latvija iepazīstināja ar lietojumprogrammu, kurā ES pilsoņi var uzraudzīt politisko partiju finansējumu un ziņot korupcijas apkarošanas birojam par iespējamām pārkāpumiem. Šai līdzdalības lietojumprogrammai bija gan preventīva, gan tiesībsardzības ietekme.

Nīderlandē īstenotā informētības veicināšanas kampaņa, kas attiecas uz dezinformāciju kopumā, koncentrējas uz kritiskās lasīšanas padomiem, un līdz ar to tā ir piemērojama ārpus vēlēšanu jomas.

Austrija iepazīstināja ar valsts digitalizācijas ģenerālplānu un drošāka interneta iniciatīvu.

Luksemburga izstrādājusi valsts plānu, kas aptver visas vēlēšanu pasākumu kopumā uzsvērtās jomas.

Spānija izstrādājusi bilingvālu tīmekļa vietni un norādījumus vēlēšanām, kā arī izveidojusi diennakts palīdzības dienestu dezinformācijas jautājumos.

Francija 2018. gada decembrī pieņēma jaunu likumu par politiskajām kampaņām. Tā arī paredz pieņemt tiesību aktus, ar ko atbalstītu izglītību ES pilsonības jomā, un jaunus tiesību aktus, ar ko paredzētu papildu prasības sociālo plašsaziņas līdzekļu platformām.

⁷⁹ Skatīt, piemēram, Austrumu Stratēģiskās komunikācijas operatīvās grupas Eiropas vēlēšanu aktualitātes:

<https://euvdisinfo.eu/eu-elections-update-the-long-game/> un <https://euvdisinfo.eu/eu-elections-update-reaping-what-was-sown/>.

⁸⁰ Divas dalībvalstis ziņoja par ierobežotiem DoS uzbrukumiem valsts iestāžu tīmekļa vietnēm, kuri tika nekavējoties identificēti un ātri novērsti. Papildu informācija ir sniegta šim paziņojumam pievienotā Komisijas dienestu darba dokumenta 4. iedaļā.

struktūras un vadību⁸¹. Pagaidām tīklos bijusi iesaistīta puse no valsts datu aizsardzības iestādēm⁸² un mazāk nekā puse no plašsaziņas līdzekļu regulatoriem. Dažos tīklos bija ietvertas tiesībaizsardzības iestādes, un tie bija saistīti ar drošības iestādēm. Dalībvalstis uzsvēra skaidras politiskās vadības un pietiekamu resursu vērtību, lai tīkli varētu būt efektīvi.

Saiknes starp šiem tīkliem tika izveidotas ar citām attiecīgajām struktūrām, piemēram, valsts datorincidentu reaģēšanas komandām, kā arī **ES agrīnās brīdināšanas sistēmu**⁸³. Agrīnās brīdināšanas sistēma tika izveidota pirms vēlēšanām un arī veicināja informācijas apmaiņu starp ekspertiem un valstu kontaktpunktiem. Sadarbība starp Eiropas Parlamenta vēlēšanu sadarbības tīklu un agrīnās brīdināšanas sistēmu veicināja ciešu saikni starp ekspertu kopienām saskaņā ar vēlēšanu pasākumu kopumu un sekmēja visaptveroša pārskata izstrādi par dezinformācijas pasākumiem vēlēšanu periodā.

Saskaņā ar vēlēšanu pasākumu kopumu valstu tīklu darbībās ietilpa pasākumu veikšana, lai konstatētu draudus un trūkumus attiecīgo noteikumu uzraudzībā un izpildē un/vai lai novērtētu vēlēšanu procesu riskus (18 dalībvalstis), un vēlēšanu kontekstā būtisku tiesību aktu apzināšana un pārskatīšana valsts līmenī (10 dalībvalstis)⁸⁴. Tas nodrošināja atbalstu pamatotas politikas veidošanai.

Vairums **dalībvalstu norādīja, ka tās izmanto šos tīklus citām vēlēšanām**, proti, ne tikai Eiropas Parlamenta vēlēšanām. Dažas dalībvalstis nodrošināja saviem tīkliem īpašus rīkus, piemēram, piekļuvi drošas komunikācijas platformai, bet netika sniegta informācija par īpašiem papildu finanšu resursiem. Dalībvalstis pauda interesi par papildu ES līdzekļu pieejamību šo tīklu atbalstam, kurus Komisija atkal darīs pieejamus 2020. gadā⁸⁵.

Lai atbalstītu zināšanu un paraugprakses apmaiņu dalībvalstu starpā, cita starpā attiecībā uz apdraudējumu, trūkumiem un izpildi, dalībvalstīm arī tika lūgts izvirzīt kontaktpunktus no valstu vēlēšanu

Noteikumu apzināšana

Vairumā dalībvalstu:

- **ir noteikumi par ziedojumu pārredzamību un/vai ir aizliegti anonīmi ziedojumi,**
- **ir aizliegts politisko partiju un kampaņu ārvalstu finansējums,** taču dažās dalībvalstīs ir tikai noteikts ierobežojums vai paredzētas informācijas atklāšanas prasības,
- **ir noteikumi par pirmsvēlēšanu klusuma periodiem** (kad kampaņas ir jāpārtrauc).

Aptuveni pusē dalībvalstu ir noteikta prasība par apmaksātu politisko reklāmu un paziņojumu pārredzamību.

Vairākās dalībvalstīs ir īpaši noteikumi par sociālajiem plašsaziņas līdzekļiem.

Vairāk nekā trešdaļā dalībvalstu ir noteikumi par plašsaziņas līdzekļu kontroles pasākumiem vēlēšanu laikā.

Vairākās dalībvalstīs šādu noteikumu piemēro tiešsaistē.

Trešdaļā dalībvalstu ir skaidri noteikti kampaņu periodi. Citās dalībvalstīs nav spēkā īpašu prasību.

⁸¹ Dalībvalstis ietvēra valsts drošības un izlūkošanas iestādes, ministru prezidenta biroju un ministrijas, piemēram, Ārlietu, Tieslietu, Iekšlietu, Digitālo lietu un Valsts pārvaldes ministriju.

⁸² No 14 valstu datu aizsardzības iestādēm, kuras piedalījās Komisijas aptaujā.

⁸³ Pastāvīga struktūra, kas nodrošina iespēju apmainīties ar informāciju un analīzi ES iestāžu un ES dalībvalstu starpā: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage_en/59644/Factsheet:%20Rapid%20Alert%20System.

⁸⁴ Skatīt šim paziņojumam pievienotā Komisijas dienestu darba dokumenta 4.1.1. iedaļu.

⁸⁵ <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/opportunities/topic-details/rec-rcit-citi-ag-2020>.

tīkliem, kuri sanāktu kopā **Eiropas Parlamenta vēlēšanu sadarbības tīklā**. Tīkla sanāksmes notika trīs reizes pirms un divas reizes pēc vēlēšanām. Dalībvalstis apmainījās ar informāciju par īpašām darbībām, kuras tās bija veikušas valsts līmenī, piemēram, informētības veicināšanas kampaņām, riska novērtēšanu un procesu kartēšanu, uzraudzību un izpildi, kā arī tiesību aktu izstrādi (skatīt izcēlumu par noteikumu apzināšanu). Tās arī apmainījās ar informāciju par politiku, programmatūru un izpēti, izmantojot Komisijas nodrošinātu drošu platformu, kas informācijas apmaiņai tika lietota arī vēlēšanu laikā.

Eiropas Parlamenta vēlēšanu sadarbības tīkls arī veicināja informācijas apmaiņu ar citām struktūrām, ieskaitot Eiropas Parlamentu, Eiropas politisko partiju un Eiropas politisko fondu iestādi, Eiropas Audiovizuālo mediju pakalpojumu regulatoru grupu (ERGA), Eiropolu, Eiropas Drošības un sadarbības organizāciju, Eiropas Datu aizsardzības kolēģiju un Eiropas Datu aizsardzības uzraudzītāju, un citām ieinteresētajām personām, cita starpā vēlēšanu novērotājiem un faktu pārbaudes organizācijām. Tā dalībnieki 2019. gada 26. novembrī piedalījās ES un ASV ekspertu līmeņa dialogā par vēlēšanu sistēmu noturību.⁸⁶

Komisija sniedza dalībvalstīm atbalstu vēlēšanu kontekstā būtisku **noteikumu un prakses apzināšanā**. Cita starpā tie bija noteikumi par iemaksām (ārvalstu finansējuma aizliegums, ierobežojumi, informācijas atklāšanas prasības), izdevumiem (piešķiršana un ierobežojumi), kampaņām (ilgums, pirmsvēlēšanu klusuma periods, aptaujas un citi ierobežojumi) un plašsaziņas līdzekļiem (kandidātu līdztiesība, apraide, politisko reklāmu pārredzamība un sociālo plašsaziņas līdzekļu noteikumi). Šāda apzināšana veicināja savstarpēju izpratni, un dalībvalstis ir paudušas vēlmi to turpināt.

4.2. Uzlabota pārredzamība un labāka manipulāciju atmakošana

Eiropas Parlamenta vēlēšanu sadarbības tīkls arī atbalstīja informācijas apmaiņu par citu ieteikumu īstenošanu, kuri ietverti vēlēšanu pasākumu kopumā⁸⁷ un **kuru nozīmīga daļa bija pārredzamības un līdz ar to atbildības veicināšana**. Daudzi ieviešanās pasākumi, piemēram, nelikumīgi ziedojumi un mērķtiecīga dezinformācija, vissekmīgāk izdodas nepietiekamas pārredzamības apstākļos. Komisija aicināja **dalībvalstis un politiskās partijas** īstenot pasākumus, lai pilsoņi varētu atpazīt apmaksātus paziņojumus tiešsaistē un uzzinātu iztērēto naudas summu, avotu un veidu, kā tie viņiem mērķtiecīgi nosūtīti, attiecīgajos gadījumos paredzot sankcijas.

Dažas dalībvalstis norādīja, ka tām ir pārredzamības noteikumi attiecībā uz apmaksātiem politiskajiem paziņojumiem, lai gan joprojām pastāv problēmas saistībā ar piekļuvi datiem un spēju veikt rīcības tiešsaistē uzraudzību un līdz ar to izpildi⁸⁸. Dažas dalībvalstis ziņoja, ka tās izvērtē tiesību aktus šajā jomā, lai ieviestu vai atjauninātu tiešsaistes pārredzamības

⁸⁶ <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2019/12/11/joint-eu-us-statement-following-the-eu-us-justice-and-home-affairs-ministerial-meeting/>.

⁸⁷ Skatīt šim paziņojumam pievienotā Komisijas dienestu darba dokumenta 4.1.2. iedaļu.

⁸⁸ Dažos gadījumos tas nav paredzēts attiecīgajos tiesību aktos vai to sarežģī, piemēram, piekļuves trūkums tiešsaistes datiem, vai tas ir atkarīgs no pasīvas uzraudzības, kas pamatojas uz politisko dalībnieku iesniegto informāciju drukātā formātā.

noteikumus. Dalībvalstis veicināja pārredzamību un dažos gadījumos veica konkrētas informētības veicināšanas darbības. Īpašām grupām, piemēram, politiskajām partijām, tika nodrošināti norādījumi vai apmācība. Dalībvalstis arī tīklā apmainījās ar informāciju par bezsaistes vēlēšanu aizsardzības pasākumu piemērošanu tiešsaistē.

2019. gada martā Komisijas locekle Vera Jourova rakstīja valstu politiskajām partijām⁸⁹, aicinot tās īstenot praksē Komisijas ieteikumu⁹⁰. Notika arī īpaša informācijas apmaiņa ar Eiropas politiskajām partijām.

Komisija arī strādāja ar **tiešsaistes platformām un IT nozari**, lai aizsargātu 2019. gada vēlēšanas no dezinformācijas kampaņām un tiešsaistes manipulācijām. Pašregulējošajā prakses kodeksā dezinformācijas jomā tiešsaistes platformām un reklāmas nozarei⁹¹ ir izklāstītas vairākas apņemšanās, cita starpā apņemšanās nodrošināt pārredzamību un informācijas publiskošanu saistībā ar politiskajām reklāmām, novērst tiešsaistes pakalpojumu manipulatīvu izmantošanu, ko veic ļaunprātīgi spēki, nodrošināt iespējas pilsoņiem un pētniekiem un veikt citus pasākumus, lai uzlabotu digitālās ekosistēmas atbildību un uzticamību. Komisija ar *ERGA* atbalstu⁹² veica intensīvu starpposma uzraudzību, lai nodrošinātu, ka kodeksa apņemšanās tiek īstenotas pirms vēlēšanām⁹³. Komisija ar *ERGA* palīdzību pašlaik novērtē šā kodeksa vispārējo efektivitāti tā darbības pirmajā gadā.⁹⁴

Kodekss ir nodrošinājis iespēju uzlabot pārredzamību attiecībā uz platformu politiku dezinformācijas jomā. Tuvojoties 2019. gada vēlēšanām, *Facebook*, *Google* un *Twitter* pastiprināja centienus uzlabot politisko reklāmu pārredzamību⁹⁵, centās uzlabot savu pakalpojumu integritāti, konstatējot un pārtraucot manipulatīvas darbības (piemēram, saskaņotas darbības mākslīgai satura pastiprināšanai un botu un viltus kontu ļaunprātīgu izmantošanu), un uzlaboja reklāmu izvietošanas kontroli, lai ierobežotu ļaunprātīgu klikšķēsmu izvietošanas praksi un samazinātu reklāmas ieņēmumus tiem, kas publicē dezinformāciju. Turklāt platformas veica vairākus pasākumus, lai atbalstītu saturu no "autentiskiem"⁹⁶ avotiem un ierobežotu dezinformācijas izplatīšanu. Minētie pasākumi bija nozīmīgs solis, lai uzlabotu pārredzamību vēlēšanu kontekstā, taču tie nav pietiekami. Ne

⁸⁹ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/letter_political_parties_final_en.pdf.

⁹⁰ Komisijas ieteikums (12.9.2018.) par vēlēšanu sadarbības tīkliem, tiešsaistes pārredzamību, aizsardzību pret kiberdrošības incidentiem un cīņu pret dezinformācijas kampaņām saistībā ar Eiropas Parlamenta vēlēšanām, C(2018) 5949 final.

⁹¹ Prakses kodeksu cita starpā parakstījušas arī lielās tiešsaistes platformas *Facebook*, *Google*, *Twitter* un *Microsoft*, kā arī *Mozilla* un arodasociācijas, kas pārstāv tiešsaistes reklāmas nozari.

⁹² *ERGA* apakšgrupa, kas atbildīga par šā uzdevuma veikšanu, 2019. gada jūnijā sniedza ziņojumu par uzraudzības pasākumu pirmo posmu, kas bija vērsts uz kodeksā ietvertu apņemšanos īstenošanu saistībā ar politisko reklāmu pārredzamību. http://erga-online.eu/wp-content/uploads/2019/06/ERGA-2019-06_Report-intermediate-monitoring-Code-of-Practice-on-disinformation.pdf.

⁹³ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/code-practice-disinformation>.

⁹⁴ Kodeksa parakstītāji ir iesnieguši gada pašnovērtējuma ziņojumus par kodeksa īstenošanu. <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/annual-self-assessment-reports-signatories-code-practice-disinformation-2019>. Papildus *ERGA* atbalstam Komisiju kodeksa novērtēšanā atbalsta arī neatkarīgs konsultants.

⁹⁵ Jo īpaši marķējot tās un darot tās publiski pieejamas reklāmu repozitorijos, kuros iespējams veikt meklēšanu.

⁹⁶ Satura autentiskums ir apspriežams jautājums saistībā ar interneta publikācijām, un tiek izvērtētas vairākas pieejas, lai palīdzētu lietotājiem saprast satura izcelsmi, kā arī piešķirtu prioritāti informācijai par dažiem tematiem no autoritatīviem avotiem, piemēram, lai lietotāji varētu uzzināt par vēlēšanu formalitātēm no valsts vēlēšanu iestādes.

visām platformām pirms vēlēšanām bija izveidotas reklāmu bibliotēkas visās dalībvalstīs, reklāmu bibliotēkas nebija pietiekoši pilnīgas, un tās nenodrošināja ērtu piekļuvi attiecīgajām struktūrām, cita starpā dalībvalstu iestādēm uzraudzības funkciju īstenošanai un pētniekiem arhīva analīzei. Šajā jomā ir jāpanāk progress saistībā ar turpmākajām vēlēšanām.

Valstu un Eiropas politiskās partijas norādīja, ka tās veikušas pasākumus, lai izpildītu gan spēkā esošo tiesību aktu noteikumus, gan prasības, kuras tiešsaistes platformas izklāstījušas pakalpojumu noteikumos. Tomēr dažas platformu prasības tika raksturotas kā problemātiskas.⁹⁷ Partijas norādīja uz īpašām grūtībām saistībā ar izmaiņām, kas veiktas platformu pakalpojumu noteikumos tieši pirms vēlēšanām. Partijas parasti neveica papildu pārredzamības pasākumus, piemēram, savās tīmekļa vietnēs nenorādīja reklāmu sarakstu vai nesniedza informāciju par izdevumiem tiešsaistes politiskajām reklāmām.⁹⁸ Atbildēs uz Komisijas aptaujas anketu tās norādīja, ka būtu lietderīgi sniegt precizējumu attiecībā uz noteikumiem par pārredzamību, pareizo pieeju, kas platformām jāīsteno attiecībā uz ES mēroga kampaņām, un atvērtās piekļuves tiešsaistes datubāzes nodrošināšanu partijām, kurās tās atklātu pārredzamībai vajadzīgo informāciju.

Eiropas Parlamenta vēlēšanu sadarbības tīklā dalībvalstis apmainījās ar pieredzi par sadarbību ar sociālo plašsaziņas līdzekļu platformām. Platformas tieši sadarbojās ar dažām no tām, sniedzot konkrētu atbalstu, cita starpā eskalācijas iespēju nodrošināšanā⁹⁹. Apspriešanās tīkla ietvaros¹⁰⁰ tika uzsvērts, ka ir nepieciešama vienlīdzīgāka attieksme dalībvalstu vidū, plašāka operatīvā sadarbība, lai atbalstītu uzraudzības funkcijas¹⁰¹, ieskaitot labāku piekļuvi datiem, kontaktpunkti un informācijas apmaiņa attiecīgo dalībvalstu valodās. Dalībvalstis norādīja, ka platformas centieni nebija konsekventi un pietiekami efektīvi un ka atbalsts, kas tika sniegts tieši dalībniekiem, piemēram, politiskajām partijām, kandidātiem un žurnālistiem, arī varēja radīt bažas saistībā ar valsts tiesisko kārtību¹⁰². Līdzīgas bažas tika paustas agrīnās brīdināšanas sistēmas ietvaros.

Komisija arī sadarbojās ar tiešsaistes platformām saistībā ar Rīcības kodeksu cīņai pret nelikumīgiem naidīgiem izteikumiem tiešsaistē.¹⁰³

⁹⁷ Facebook noteica prasību konsultantiem reģistrēties valstī, kurā tie vēlējas iegādāties politisko reklāmu. Tas nozīmē, ka ES politiskajām partijām vajadzēja būt reģistrētām visās ES dalībvalstīs, lai īstenotu ES mēroga informācijas kampaņas.

⁹⁸ Skatīt vēlēšanu pasākumu kopuma ieteikumu, 9. punktu.

⁹⁹ Piemēram, Facebook sadarbojās ar Vācijas Federālo informācijas drošības biroju, lai sāktu iniciatīvu labākas un pilnīgākas izpratnes veidošanai par iejaukšanos vēlēšanās un izstrādātu norādījumus, kā to apkarot. Twitter iekļāva valsts amatpersonas un pētniekus partneru atbalsta portālā, lai veicinātu pētniecību dezinformācijas jomā. Google nodrošināja atbalstu žurnālistiem un neatkarīgiem faktu pārbaudes tīkliem. Papildu informācija par šīm darbībām ir sniegta šim paziņojumam pievienotā Komisijas dienestu darba dokumenta 4.2.3. iedaļā.

¹⁰⁰ Skatīt Eiropas Parlamenta vēlēšanu sadarbības tīkla ziņojumus un papildu informāciju šim paziņojumam pievienotajā Komisijas dienestu darba dokumentā.

¹⁰¹ Piemēram, tas attiecas uz atbilstību valsts noteikumiem tādās jomās kā kampaņas izdevumu uzraudzība un pirmsvēlēšanu klusuma periodi tiešsaistē.

¹⁰² Piemēram, valsts noteikumi, saskaņā ar kuriem kontrolē ziedojumus politiskajām kampaņām.

¹⁰³ Rīcības kodekss cīņai pret nelikumīgiem naidīgiem izteikumiem tiešsaistē: https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/racism-and-xenophobia/countering-illegal-hate-speech-online_en.

4.3. Pastiprināta datu aizsardzības noteikumu ievērošana

Komisija arī publicēja īpašus **norādījumus par ES datu aizsardzības tiesību aktu piemērošanu vēlēšanu kontekstā**. Tās bija pirmās vēlēšanas, kurās tika piemērots atjauninātais ES datu aizsardzības regulējums¹⁰⁴. *Facebook-Cambridge Analytica* skandāls¹⁰⁵ norāda ES datu aizsardzības noteikumu būtiskumu vēlēšanu kontekstā, atspoguļojot, ka pastāv personas datu izmantošanas bīstamība, pārkāpjot datu aizsardzības noteikumus, lai nelikumīgi ietekmētu vēlēšanas¹⁰⁶.

Valstu iestādes, ieskaitot dažas vēlēšanu komisijas, īstenoja īpašus pasākumus, lai veicinātu datu aizsardzības noteikumu ievērošanu, cita starpā tieši paziņoja politiskajām partijām par to pienākumiem. Dažas dalībvalstis ziņoja par naudas sodu piemērošanu pirms vēlēšanām, tika ziņots par dažiem starpgadījumiem¹⁰⁷, un notiek dažas izmeklēšanas.

Politisko partiju atbildes liecina, ka nav pietiekamas skaidrības par datu aizsardzības prasībām vēlēšanu kontekstā un ka ir nepieciešami papildu informētības veicināšanas pasākumi.

Vēlēšanu pasākumu kopumā bija ietverts likumdošanas priekšlikums ieviest sankcijas pret Eiropas partijām un fondiem, kuri centās savā labā izmantot datu aizsardzības noteikumu pārkāpumus, lai apzināti ietekmētu vai mēģinātu ietekmēt Eiropas Parlamenta vēlēšanu iznākumu. Šis priekšlikums tika ātri pieņemts un bija spēkā vēlēšanu laikā¹⁰⁸. Atbildīgā Eiropas politisko partiju un Eiropas politisko fondu iestāde sazinājās ar dalībvalstīm, lai nodrošinātu tā efektīvu īstenošanu. Pagaidām šā jaunā mehānisma ietvaros nav konstatēts neviens gadījums.

4.4. Lielāka kiberneturība

Komisija strādāja ar dalībvalstu iestādēm, lai īstenotu **ieteikumus attiecībā uz kiberuzbrukuma riska pārvaldību** vēlēšanās¹⁰⁹. Tā aicināja dalībvalstis veikt attiecīgos pasākumus, lai apzinātu un pārvaldītu kiberuzbrukuma riskus, un piemērot kompendiju par vēlēšanu tehnoloģiju kiberdrošības jautājumiem, kuru izstrādājusi Sadarbības grupa, kas izveidota ar Tīklu un informācijas drošības direktīvu¹¹⁰. Dalībvalstīm arī tika lūgts veikt pasākumus, lai uzlabotu informētību par šādiem riskiem, un daudzas dalībvalstis tos īstenoja, cita starpā rīkojot īpašas mācības un praktiskās nodarbības ar ieinteresēto personu,

¹⁰⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes 2016. gada 27. aprīļa Regula (ES) 2016/679 par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ Direktīvu 95/46/EK (Vispārīgā datu aizsardzības regula (VDAR)).

¹⁰⁵ Minētajā gadījumā tika ļaunprātīgi izmantoti personas dati, kas iegūti tieši no attiecīgajām personām, un dati, kas gūti no to darbībām un sociālā tīkla, lai tām mērķtiecīgi nosūtītu konkrētu politisku saturu.

¹⁰⁶ VDAR nodrošināja valsts iestādēm pastiprinātas pilnvaras šo noteikumu uzraudzībai un izpildei.

¹⁰⁷ Piemēram, Francija izveidoja īpašu veidlapu, ar kuras starpniecību vēlēšanu kontekstā tika iesniegtas 697 sūdzības, cita starpā 11 sūdzības pret politiskajām partijām. Spānijā tika iesniegtas 102 sūdzības. Papildu informāciju skatiet šim paziņojumam pievienotā Komisijas dienestu darba dokumenta 4.3.2. iedaļā.

¹⁰⁸ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=celex:32019R0493>.

¹⁰⁹ Vēlēšanu pasākumu kopuma ieteikums, 12.–18. punkts.

¹¹⁰ https://ec.europa.eu/information_society/newsroom/image/document/2018-30/election_security_compendium_00BE09F9-D2BE-5D69-9E39C5A9C81C290F_53645.pdf.

piemēram, politisko partiju un žurnālistu, līdzdalību. Ieteikumā politiskajām partijām arī tika lūgts rīkoties, lai mazinātu kiberriskus.

Lai atbalstītu ieteikuma īstenošanu un uzlabotu sadarbību starp dažādām valstu iestādēm, Komisija 2018. gada oktobrī rīkoja augsta līmeņa semināru par vēlēšanu kiberapdraudējumiem¹¹¹, kurā kiberdrošības iestādes tikās ar vēlēšanu iestādēm, lai apspriestu gaidāmos izaicinājumus¹¹².

Sadarbībā ar Eiropas Savienības Kiberdrošības aģentūru (*ENISA*) un Eiropas Parlamentu Komisija 2019. gada aprīlī īstenoja teorētiskās mācības Eiropas Parlamenta vēlēšanu sadarbības tīkla ietvaros, lai pārbaudītu Savienības un dalībvalstu reaģēšanas pasākumu un krīzes plānu efektivitāti¹¹³. *ENISA* ziņojumā par mācībām, ar kuru tika iepazīstinātas dalībvalstis, bija ietverta politika un spējas, kuras uzskatāmas par būtiskām kiberdrošības noturības jomā vēlēšanu laikā.

Dalībvalstis norādīja, ka varētu uzlabot rezultātu nosūtīšanu Parlamentam vakarā pēc vēlēšanām. Dažos gadījumos iestādes sniedza konkrētu palīdzību un apmācību politiskajām partijām un kandidātiem, kā arī žurnālistiem un plašsaziņas līdzekļiem, lai nodrošinātu atbalstu kiberdrošībai un noturībai vēlēšanu ietvaros¹¹⁴.

Analīze un turpmākie pasākumi

Manipulāciju un nelikumīgas iejaukšanās draudi attiecībā uz vēlēšanām, lai manipulētu ar vēlēšanu viedokli un izvēli, ir reāli un daudzšķautņaini, un attiecīgi tika veikts daudzveidīgs darbs to novēršanai. Tika ziņots par atsevišķiem kiberuzbrukumiem, datu aizsardzību un citām ar vēlēšanām saistītām sūdzībām, tomēr nav konstatēti slēpti, koordinēti liela mēroga centieni iejaukties vēlēšanu norisē. Dalībvalstu atsauksmes liecina, ka vēlēšanu pasākumu kopumam un citiem ES pasākumiem bijusi būtiska loma to centienos novērst draudus un izmantot uzraudzības funkcijas.

Dalībvalstis lielākoties ir īstenojušas vēlēšanu pasākumu kopumu. Tās panāca augstu sadarbības un koordinācijas līmeni gan iekšēji starp kompetentajām iestādēm¹¹⁵, cita starpā valstu vēlēšanu tīklu ietvaros un ar privātajām un citām attiecīgajām struktūrām, gan arī dalībvalstu starpā un ar Eiropas iestādēm.

Tika apliecināts pilnīgas un visu sabiedrību aptverošas pieejas nozīmīgums un pierādīta tās

¹¹¹ https://wayback.archive-it.org/12090/20191129081252/https://ec.europa.eu/epsc/events/election-interference-digital-age-building-resilience-cyber-enabled-threats_en.

¹¹² Minētā semināra rezultāti arī tika ņemti vērā 2018. gada novembra beigās rīkotajā pamattiesību kolokvijā, kur galvenā uzmanība tiks pievērsta tematam "Demokrātija Eiropas Savienībā".

¹¹³ *ENISA* iepriekš izdeva atzinumu par vēlēšanu kiberdrošību, uz kura pamata tika rīkotas minētās mācības, un atbalstīja valsts kiberdrošības mācības, gatavojoties vēlēšanām, <https://www.enisa.europa.eu/news/enisa-news/enisa-makes-recommendations-on-eu-wide-election-cybersecurity>.

¹¹⁴ Sīkāku informāciju skatiet šim paziņojumam pievienotā Komisijas dienestu darba dokumenta 4.4. iedaļā.

¹¹⁵ Tas ietvēra arī sadarbību starp vēlēšanu ekspertiem un stratēģiskās komunikācijas ekspertiem attiecībā uz dezinformāciju.

efektivitāte¹¹⁶.

Galvenās atziņas

Vajadzīgs turpmāks progress dezinformācijas, manipulācijas un nelikumīgas ārvalstu iejaukšanās novēršanā¹¹⁷. Ar vēlēšanām saistītiem aizsardzības pasākumiem jābūt efektīviem un piemērotiem tiešsaistes videi. Politisko reklāmu un paziņojumu pārredzamība nav pietiekami uzticama.

Ir svarīgi attīstīt pietiekamas ES iestāžu, dalībvalstu un pilsoniskās sabiedrības **spējas** atklāt, analizēt un atmaskot manipulāciju un iejaukšanos.

Ir jāstiprina **attiecīgo iestāžu** spēja un centieni īstenot uzraudzības funkcijas un sadarbība ar platformām. Tiešsaistes platformām jābūt izveidotām nepieciešamajām struktūrām un procedūrām, lai tās varētu uzraudzīt atbilstību attiecīgajiem valsts un ES tiesību aktiem, nodrošinot vienlīdzīgu attieksmi pret dalībvalstīm.

Dalībvalstis ir paidušas atbalstu pastiprinātai koordinācijai ES līmenī šajā jomā, cita starpā lai nodrošinātu vienlīdzīgu attieksmi pret dalībvalstīm un turpmākas operatīvās darbības problēmu rašanās gadījumā.

Ir jāpastiprina sadarbība arī starp attiecīgajām iestādēm valsts un Eiropas līmenī, cita starpā datu aizsardzības iestādēm, un plašsaziņas līdzekļu regulatoriem.

Tiešsaistes platformām būtu jāturpina uzlabot to pasākumu **pārredzamību** un atbildību, kuri saistīti ar politisko saturu, un trešajām personām būtu jāspēj pārbaudīt šo platformu saistības. **Digitālo platformu datu pieejamība, cita starpā zinātniskajai sabiedrībai,** joprojām ir nepietiekama. Tas var traucēt **žurnālistiem** izprast draudus demokrātiskajām debatēm un ziņot par tiem, kā arī kavē **pilsoniskās sabiedrības** centienus uzlabot pilsoņu informētību un veidot sociālo noturību. Platformām būtu jānodrošina plašāka datu pieejamība pētniekiem un citām attiecīgajām iestādēm, pilnībā ievērojot datu aizsardzības prasības, cita starpā pamatojoties uz īpašām struktūrām, kuras izveidotas attiecīgajam mērķim. Tas ietver to pētniecības partneru tīkla paplašināšanu, ar kuriem platformas pašlaik sadarbojas. Tas ir nepieciešams, lai labāk analizētu iejaukšanās apjomu un ietekmi uz demokrātiskajiem procesiem, cita starpā informācijas aprites veidus tiešsaistē, meklētājprogrammu un sociālo plašsaziņas līdzekļu platformu algoritmus, kuri sakārto informāciju, un platformu veiktās darbības, lai veicinātu autentisku saturu.

Brīva, plurālistiska un atbildīga plašsaziņas līdzekļu vide un kvalitatīvas publiskas informācijas pieejamība ir priekšnosacījumi veselīgām un pamatotām politiskajām debatēm

¹¹⁶ Salīdzinot 2018. gada novembra Eirobarometra īpašo aptauju Nr. 477 — *Democracy and elections* un Eiropas Parlamenta dokumentu *The 2019 post-electoral survey*.

¹¹⁷ Konstatējumi ir sīki izklāstīti šim paziņojumam pievienotā Komisijas dienestu darba dokumenta 4.2.4. iedaļā, un tie ir atspoguļoti ieteikumos, kuri minēti NATO Stratēģiskās komunikācijas izcilības centra ziņojumā par sociālo plašsaziņas līdzekļu platformu nozīmi neautentiskas rīcības apkarošanā, <https://www.stratcomcoe.org/how-social-media-companies-are-failing-combat-inauthentic-behaviour-online>.

un tam, lai ļautu pilsoņiem, kuri saskārušies ar dezinformāciju un citu manipulāciju, pieņemt pamatotus lēmumus, kā arī saukt pie atbildības pie varas esošos. Tā ir demokrātiskā līdzsvara un atsvara mehānisma būtiska sastāvdaļa un priekšnosacījums veselīgam demokrātiskajam diskursam.¹¹⁸

Raugoties nākotnē, ir jāpieliek lielākas pūles, lai atbalstītu **iedzīvotāju iespēju stiprināšanu**, informētības veicināšanu un plašsaziņas līdzekļu lietotprasmi un lai attīstītu dažāda vecuma pilsoņu **prasmes**.

Komisija arī turpmāk atbalstīs dalībvalstis šajā darbā. **Komisija** jo īpaši:

- finansēs pasākumu **dotācijas, lai atbalstītu valstu vēlēšanu tīklus**, un citus pasākumus, lai stiprinātu demokrātisko noturību¹¹⁹;
- atbalstīs dalībvalstu **ciešāku sadarbību**, pēc iespējas labāk izmantojot nesen izveidoto Eiropas Parlamenta vēlēšanu sadarbības tīklu un nodrošinot ciešu mijiedarbību un sadarbību ar citiem tīkliem, ieskaitot agrīnās brīdināšanas sistēmu, cita starpā veicot šādus pasākumus:
 - praktiskas **operatīvās darbības**, ieskaitot seminārus un riska novērtējumus, lai atbalstītu draudu labāku noteikšanu;
 - sekmējot sadarbību starp dalībvalstīm **ar tiešsaistes platformām saistītu attiecīgo darbību uzraudzības jomā**, cita starpā apmainoties ar informāciju par sadarbību ar platformām un atbalstot līdzvērtīgu attieksmi pret visām dalībvalstīm;
 - veicinot turpmāku un pastāvīgu sadarbību starp Eiropas Parlamenta vēlēšanu sadarbības tīklu, *ERGA* un agrīnās brīdināšanas sistēmu, cita starpā saistībā ar izpratni un analīzi, kas ir būtiska vēlēšanu kontekstā, un sadarbību ar tiešsaistes platformām;
 - uzlabojot **sadarbību ar citām struktūrām**, piemēram, Eiropas Datu aizsardzības kolēģiju un *ENISA* un sadarbības grupu, kas izveidota ar Tīklu un informācijas drošības direktīvu (TID sadarbības grupa)¹²⁰;
 - nodrošinot dalībvalstīm atbalstu, lai dalībvalstis uzturētu un paplašinātu ar vēlēšanām saistītā **regulatīvā satvara apzināšanu**,
- turpinās **sadarbību ar tiešsaistes platformām**, cita starpā saistībā ar prakses kodeksu dezinformācijas jomā un Rīcības kodeksu cīņai pret nelikumīgiem naidīgiem izteikumiem tiešsaistē, un kopā ar attiecīgajām personām, piemēram, Eiropas Parlamenta vēlēšanu sadarbības tīklu, agrīnās brīdināšanas sistēmu un citiem attiecīgajiem ES tīkliem veicinās

¹¹⁸ Šis konstatējums ir atspoguļots Komisijas sadarbībā ar pilsonisko sabiedrību un plašāku ieinteresēto personu loku, piemēram, secinājumos pēc Komisijas pamattiesību kolokvijiem (2016. gadā par plašsaziņas līdzekļu plurālismu un demokrātiju, 2017. gadā par sieviešu tiesībām nemierīgos laikos un 2018. gadā par demokrātiju Eiropā). Skatīt arī, piemēram, konstatējumus par tiešsaistes draudu plašsaziņas līdzekļu darbiniekiem ietekmi uz brīvām vēlēšanām *UNESCO* publikācijā *Elections and Media in Digital Times*, <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000371486.locale=en>.

¹¹⁹ <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/opportunities/topic-details/rec-rcit-citi-ag-2020>.

¹²⁰ Ar mērķi praksē īstenot zināšanu apmaiņu par kiberdrošību un uzlabot ar to saistītās tehniskās spējas.

turpmāku pasākumu izstrādi, kuru mērķis ir kopīga pieeja un kopīgi standarti tādu problēmu risināšanai kā dezinformācija un naidīgi tiešsaistes paziņojumi;

- turpinās atbalstīt **plašsaziņas līdzekļu brīvību, plašsaziņas līdzekļu plurālismu un kvalitatīvu žurnālistiku**, cita starpā uzlabojot žurnālistu aizsardzību un skatot to plašsaziņas līdzekļu nozares izmaiņu un digitālās nākotnes kontekstā;
- turpinās analizēt jautājumus saistībā ar **datu aizsardzības prasību efektīvu piemērošanu** vēlēšanās, ieskaitot pārredzamību, individualizētas adresācijas metodes un algoritmu izmantošanu;
- īstenos īpašus pasākumus, lai vēl vairāk **palielinātu pilsoņu iespējas** risināt dezinformācijas un manipulācijas problēmas, kritiski novērtēt informatīvo vidi un pieņemt pamatotus lēmumus (iniciatīvas, kas atbalsta plašsaziņas līdzekļu lietotprasmi, kritisko domāšanu un izglītošanu par ES vērtībām un pilsonību);
- uzlabos zināšanas par aktuālajām problēmām un riskiem, cita starpā:
 - pilnībā ievērojot spēkā esošos noteikumus, attiecīgās kompetences un pienākumus, pēc iespējas labāk izmantos jaunizveidoto Eiropas digitālo plašsaziņas līdzekļu novērošanas centru, lai veicinātu saikni ar faktu pārbaudītājiem un akadēmiskajiem pētniekiem Eiropā;
 - veiks pētījumu par jaunu un nākotnes tehnoloģiju ietekmi uz brīvām un taisnīgām vēlēšanām, lai izvērtētu, kā vēlēšanu datus un jaunās tehnoloģijas, cita starpā individualizētas adresācijas metodes, algoritmus un mākslīgo intelektu, var izmantot, lai ietekmētu vēlēšanu rezultātus un sabiedrības uzticēšanos tiem. Paredzams, ka pētījuma rezultāti būs pieejami 2020. gada beigās;
- atbalstīs iespējamu **kompēndija** par vēlēšanu tehnoloģiju kiberdrošības jautājumiem **atjaunināšanu** TID sadarbības grupā, cieši sadarbojoties ar Eiropas Parlamenta vēlēšanu sadarbības tīklu, lai regulāri atjauninātu dokumentu un to pielāgotu dalībvalstu vajadzībām.

Spēcīgas un dinamiskas demokrātijas saglabāšana Eiropā ir leģitimitātes un uzticēšanās jautājums. Eiropas demokrātija saskaras ar daudzām problēmām gan no ārpuses, gan iekšienē. Kā norādījusi Eiropas Komisijas priekšsēdētāja politikas pamatnostādņēs, Komisija nāks klajā ar **Eiropas demokrātijas rīcības plānu**¹²¹, kura mērķis ir palīdzēt uzlabot mūsu demokrātijas noturību un novērst draudus, ko rada ārēja iejaukšanās Eiropas Parlamenta vēlēšanās. Mērķis būs cīnīties pret dezinformāciju un pielāgoties jauniem draudiem un manipulācijām, kā arī atbalstīt brīvus un neatkarīgus plašsaziņas līdzekļus. Plānā būs ietverti tiesību aktu priekšlikumi par politisko reklāmu pārredzamību un papildus precizēti noteikumi par Eiropas politisko partiju finansēšanu.

5. Secinājumi

¹²¹ Skatīt Komisijas 2020. gada darba programmu, https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/cwp-2020-publication_en.pdf.

Demokrātija ir mūsu Savienības pamatvērtība. Šīs vērtības kļūst vēl nozīmīgākas šajos kritiskā stāvokļa, grūtību un neskaidrības apstākļos. Rekordlielā vēlētāju aktivitāte 2019. gada Eiropas Parlamenta vēlēšanās skaidri liecināja par to, ka pilsoņi atkal vēlas iesaistīties Eiropas politikā. Sākušās atklātas diskusijas par Eiropas politisku. Pamatojoties uz šo lielo aktivitāti vēlēšanās, konference par Eiropas nākotni mēģinās iedrošināt pilsoņus vairāk paust viedokli un aktīvi piedalīties prioritāšu un vērienīgu mērķu noteikšanā.

Eiropa pieņēma izaicinājumu nodrošināt brīvas un taisnīgas vēlēšanas bez iejaukšanās un vairotu pilsoņu uzticēšanos un ticību demokrātijai. Ar Komisijas un citu Eiropas iestāžu atbalstu dalībvalstis sadarbojās, vēl nebijušā veidā apvienojot zināšanas un spējas. Covid-19 pandēmija ir vēlreiz apliecinājusi, cik svarīgi ir šādi sadarboties, reaģējot uz dezinformāciju un demokrātisko debašu manipulāciju.

Joprojām jāpanāk lielāks progress attiecībā uz Eiropas demokrātijas vispārējo iekļautību. Ne visu pilsoņu grupu līdzdalība vēlēšanās bijusi vienāda. Eiropas Parlamentā atspoguļots labāks dzimumu līdzsvars¹²², tomēr joprojām jāpanāk lielāks progress attiecībā uz sievietes, pilsoņu ar invaliditāti, gados jaunāku pilsoņu un citu grupu demokrātisko līdzdalību. Mobilie ES pilsoņi saskārušies ar grūtībām, balsojot dažās dalībvalstīs: daži — mēģinot nobalsot par kandidātiem piederības valstī, savukārt citi — mēģinot nobalsot dzīvesvietas valstī.

Tika ziņots par daudziem labas prakses piemēriem, kas īstenoti, lai atbalstītu nepietiekami pārstāvētu grupu līdzdalību, taču šim tvērumam vajadzētu būt plašākam un vispusīgākam, un ir vajadzīgi uzticami skaitļi. Jāturpina darbs, lai novērstu atlikušos šķēršļus un nodrošinātu iekļaujošu līdzdalību.

Lai gan ir gūti zināmi panākumi saistībā ar Eiropas dimensijas uzlabošanu vēlēšanās, saikne starp valsts un Eiropas partijām vēlētajiem kopumā joprojām ir neskaidra. Vairumā dalībvalstu vēlēšanu zīmēs joprojām ir tikai nacionālo partiju nosaukums un logotips, bet nav norādīta piederība Eiropas partijām¹²³. Eiropas partiju manifesti arī lielākoties nav apspriesti galvenajās politiskajās debatēs dalībvalstīs.

Vēlēšanu ietvaros ES iestādes, dalībvalstis, pilsoniskā sabiedrība un citas struktūras aktīvāk rīkojušas informētības veicināšanas pasākumus. Uzņemoties kopīgu atbildību, Komisija un Eiropas Parlaments apvienoja spēkus komunikācijas pasākumu rīkošanā.

2024. gada vēlēšanās Komisija turpinās darbu ar mērķi veicināt vēlētāju lielu aktivitāti, iekļautību un Eiropas dimensiju vēlēšanās, kā arī turpinās rīkoties kā Līgumu sargātāja. Tā stiprinās partnerību ar Eiropas Parlamentu un citām Eiropas iestādēm ar mērķi stiprināt nākamo vēlēšanu Eiropas dimensiju.

¹²² Tika ievēlēts 751 Eiropas Parlamenta deputāts no 190 politiskajām partijām no 28 dalībvalstīm. 61 % deputātu Parlamentā ir ievēlēti pirmo reizi; 60 % ir vīrieši un 40 % ir sievietes (palielinājums par 3 procentpunktiem salīdzinājumā ar 2014. gadu).

¹²³ Ar 31. pantu 2014. gada 22. oktobra Regulā (ES, Euratom) 1141/2014 par Eiropas politisko partiju un Eiropas politisko fondu statusu un finansēšanu Eiropas politiskajām partijām tiek piešķirtas tiesības saistībā ar Eiropas Parlamenta vēlēšanām veikt visus vajadzīgos pasākumus, lai informētu ES pilsoņus par saikni starp attiecīgajām valstu politiskajām partijām un kandidātiem un Eiropas politiskajām partijām.

Komisijas piedāvātie rīki, kas izstrādāti, lai atbalstītu datu apmaiņu dubultās balsošanas novēršanai, un sadarbība starp dalībvalstīm šajā jomā darbojās labi. Tomēr šajā sakarā vēl jāturpina darbs, risinot dalībvalstu sarežģītību pirmcēloņus, cita starpā attiecībā uz datu apmaiņas termiņiem un saturu, lai novērstu dubulto balsošanu.

Šajā arvien izteiktāk digitālajā laikmetā mūsu atvērtās demokrātiskās sistēmas un vēlēšanu procesi turpina saskarties ar jauniem izaicinājumiem, kuriem jāpielāgojas. Komisija iesaistījās, lai samazinātu tādu ārēju spēku iejaukšanās risku, kuri vēlas šķelt un destabilizēt ES. Tika īstenoti vēl nebijuši, saskaņoti pasākumi Eiropas iestāžu un dalībvalstu starpā ar mērķi palielināt pilsoņu iespējas un līdzdalību, vairot uzticēšanos un noturību, uzlabot informētību un novērst apdraudējumu vēlēšanu procesam, cita starpā Eiropas Parlamenta vēlēšanu sadarbības tīkla ietvaros. Modrība bija augstā līmenī, un tika novērota būtiska aktivitāte tiešsaistē, taču pagaidām nav konstatēti liela mēroga koordinēti uzbrukumi. Ir iespāids, ka ES pilsoņu gandarījums par brīvām un taisnīgām vēlēšanām ES tagad ir lielāks nekā pirms vēlēšanām¹²⁴.

Problēmas, ar kurām saskaras Eiropas demokrātija, joprojām pastāv. Ir jādara vairāk, gatavojoties 2024. gada vēlēšanām. Komisija līdz 2020. gada beigām iesniegs Eiropas demokrātijas rīcības plānu, lai palīdzētu uzlabot mūsu demokrātijas noturību un mazinātu ārējās iejaukšanās draudus.

Aktuālajām problēmām ir vajadzīga visaptveroša pieeja, kurā tiek ņemts vērā demokrātisko iekārtu līdzsvara un atsvara mehānisms un tiek nodrošināta visu pamattiesību, cita starpā tiesību piedalīties vēlēšanās ar brīvu un aizklātu balsojumu, vārda un bēdrošanās brīvības un procesuālo garantiju ievērošana.

Arī turpmāk tiks veicināts dialogs ar attiecīgiem starptautiskajiem partneriem, kas ietvers paraugprakses apmaiņu par noturīgām vēlēšanu sistēmām.

¹²⁴ Skatīt 11. zemsvītras piezīmi iepriekš. Laikā no 2018. gada septembra līdz 2019. gada jūnijam 21 dalībvalstī uzlabojās uzticēšanās brīvām un taisnīgām vēlēšanām.